

ДОКЛАД
ОТНОСНО РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ МЕЖДИННАТА ОЦЕНКА
НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ (ОПР)
НА ОБЩИНА КРУШАРИ ЗА ПЕРИОДА 2014-2016 Г.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
1.1. Нормативна рамка	4
1.2. Предмет, цели и структура на междинната оценка	5
1.3. Подход, критерии за оценка и основни източници на информация	6
1.4. Структура и съдържание на Доклада за междинната оценка за изпълнението на ОПР на община Крушари (2014-2020) за периода 2014-2016 г.	7
2. ОЦЕНКА НА ПЪРВОНАЧАЛНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПР КРУШАРИ	8
2.1. Обща характеристика на изпълнените проекти и инициативи	8
2.2. Обобщение на изпълнените и неизпълнените проекти и инициативи по мерки	10
3. ОЦЕНКА НА СТЕПЕНТА НА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ И ПРИОРИТЕТИТЕ НА ОПР.....	27
3.1. Анализ и оценка на финансовото изпълнение на ОПР	27
3.2. Отчитане актуалните стойности на индикаторите от ОПР	30
4. ОЦЕНКА НА ЕФЕКТИВНОСТТА И ЕФИКАСНОСТТА НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ РЕСУРСИ.....	39
4.1. Анализ и оценка на изразходваните финансови ресурси	40
4.2. Обобщение на организационните ресурси за изпълнение и наблюдение на ОПР ..	45
5. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПР	52
5.1. Изводи.....	52
5.2. Формулиране на препоръки.....	54
ПРИЛОЖЕНИЕ №1. СПИСЪК С ПРОЕКТИТЕ В ОБЩИНА КРУШАРИ	57

ФИГУРИ

Фигура 1. Общо изпълнение на ОПР Крушари	9
Фигура 2. Степен на изпълнение на приоритетите от ОПР Крушари – 1 част.....	29
Фигура 3. Степен на изпълнение на приоритетите от ОПР Крушари – 2 част.....	29
Фигура 4. Тежест на планираното (вляво) и отчетеното (вдясно) изпълнение на приоритетите на ОПР Крушари.....	44
Фигура 5. Завършен цикъл на разработване и изпълнение на ОПР	45
Фигура 6. Препоръки за изпълнение и наблюдение на ОПР.....	56

ТАБЛИЦИ

Таблица 1. Общо изпълнение на ОПР Крушари	10
Таблица 2. Стратегически предложения на ОПР Крушари 2014-2020	11
Таблица 3. Степен на изпълнение на стратегическите цели и приоритетите на ОПР Крушари	27
Таблица 4. Индикатори на ОПР Крушари.....	31
Таблица 5. Отчет на финансовото изпълнение по източници на финансиране.....	42
Таблица 6. Степен на изпълнение по приоритетни области и финансови източници ...	43

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият доклад представя резултатите от Междинната оценка на Общинския план за развитие (ОПР) на община Крушари за периода 2014-2016 г. Тя е изготвена от „Институт за управление на програми и проекти“ ООД (Изпълнител) в съответствие с нормативните изисквания и в изпълнение на договор с администрацията на община Крушари (Възложител).

ОПР на община Крушари е основополагащ, стратегически документ и инструмент за управление, който очертава средносрочната перспектива за икономическо, социално, инфраструктурно и екологично развитие на общината. Планът съдържа подробен социално-икономически анализ и кратък SWOT анализ, който аргументира компонентите за стратегията на ОПР. Стратегията включва визия, конкретизирана в една обща цел и две стратегически цели, които се осъществяват в 6 приоритетни направления. Визията и целите изразяват желаното бъдещо състояние на общината, докато приоритетните области очертават сферите от социално-икономическия живот на местната общност, където се насочват необходимите усилия на общинската администрация и нейните партньори за постигането на това желано състояние. Приоритетните области включват мерки, които са остойностени в индикативната финансова таблица на ОПР. Планът съдържа описание на инструментите за неговото наблюдение и оценка, като индикатори и съвкупност от действия, включително разработването на Междинна оценка.

1.1. НОРМАТИВНА РАМКА

Междинната оценка е разработена в съответствие с чл. 33 (1) от Закона за регионално развитие (ЗРР), който изисква изготвянето на обобщена преценка на общинското развитие между 2014 и 2016 година. Междинната оценка е нормативно планирана за средата на програмния период – 2017 г. Нейната роля е да анализира и оцени изпълнението на общинския план в първата част от неговия период на действие, след което да формулира необходимите препоръки за корекции през следващите години. Значението на Междинната оценка е свързано с две главни направления:

- оптимизиране съдържанието и изпълнението на ОПР до края на програмния период;
- осигуряване на основа за изготвянето на ОПР 2021-2027.

Последващата оценка на действащия план следва да се изготви с натрупване от 2014 г., тоест да включва и резултатите от Междинната оценка. По този начин констатациите на настоящия документ са неразделна част от общата оценка на общинското управление между 2014 и 2020 г. Според процеса по разработването, наблюдението и оценката на ОПР, Последващата оценка ще се изготвя през 2021 г., когато ОПР за периода 2021-2027 г. вече ще бъде разработен и ще се изпълнява. При тази последователност, констатациите на Междинната оценка ще бъдат основа за стратегическото планиране през следващия програмен период.

В допълнение, наблюдението и оценката на изпълнението на общинските планове за развитие се извършват за постигане на ефективност и ефикасност на стратегическото планиране, програмирането, управлението и ресурсното осигуряване на регионалното

развитие. Резултатите от наблюдението и оценката на изпълнението на общинските планове за развитие служат като основа за наблюдението и оценка на Областната стратегия за развитие, Регионалният план за развитие и съответно на Националната стратегия за регионално развитие (чл. 31, ал. 1 във връзка с чл. 9 от ЗРР).

1.2. ПРЕДМЕТ, ЦЕЛИ И СТРУКТУРА НА МЕЖДИННАТА ОЦЕНКА

Предмет на настоящата разработка е оценка на степента на развитие на община Крушари, свързано с изпълнението на проекти и дейности с принос към стратегията на ОПР. (Тук е място веднага да отбележим, че действащият ОПР на Крушари с хоризонт на изпълнение 2020 г. не съдържа Програма за реализация, което е съществен ограничител за всеобхватна оценка на реализацията му.) Докато общинският план анализира и оценява състоянието и тенденциите на развитие в общината, Междинната оценка обхваща социално-икономическото развитие от гледна точка на изпълнението на ОПР. Оценката разглежда вложените инвестиции и ресурси в: социалната сфера, икономиката, околната среда, културата, управлението и функционално-пространственото развитие. Направените анализи акцентират върху дейностите за осъществяването на конкретни проекти и инициативи и не разглеждат резултатите от изпълнението на регулярни дейности на общинската администрация.

Целите на междинната оценка са:

- Анализиране и оценка на резултатите от изпълнението на ОПР Крушари в периода 2014-2016 г.;
- Формулиране на обосновани препоръки за актуализиране съдържанието на ОПР;
- Предприемане на необходимите действия за по-нататъшно изпълнение и наблюдение на ОПР, развитие на партньорства и осигуряване на информация.

Структурата на Междинната оценка включва четири раздела, дефинирани от чл. 33 (2) на ЗРР:

- оценка на първоначалните резултати от изпълнението на общинския план за развитие (ОПР);
- оценка на степента на постигане на целите на ОПР;
- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- изводи и препоръки за изпълнението на ОПР.

Първите три компонента на документа са свързани с анализ и оценка на различните аспекти от изпълнението на ОПР. Четвъртият съдържа предложения за усъвършенстване и актуализация на плана и подходите за неговото приложение.

Първият компонент на МО съдържа общ преглед на проектите и инициативите с принос към плана – реализирани или в процес на реализация в рамките на отчетния период. Тук са систематизирани различни проекти и инициативи по тяхната принадлежност към приоритетните области. Първата преценка завършва с идентифициране на ключови мерки, които не са подплатени с конкретни реализации.

Вторият компонент оценява степента в изпълнението на целите и приоритетните области, като надгражда оценката от първоначалните резултати. Стойностите на систематизираните проекти и инициативи са обобщени в обща финансова оценка за изпълнението на ОПР. В този елемент са сравнени актуалните и целевите стойности на индикаторите от ОПР.

Третият компонент съдържа преценката на ефективността и ефикасността на изпълнението базирана на съотношението между направените разходи и постигнатите ползи в рамките на стратегическите цели и приоритетите на ОПР. Този компонент синтезира информацията за проектите и индикаторите от предните части и добавя обзор на предприетите действия по изпълнението и наблюдението на ОПР – основна предпоставка за ефикасност и ефективност в управлението.

Четвъртият компонент отразява най-важните констатации на МО и причините за моментното състояние. Изводите са ориентирани спрямо трите основни теми в оценката:

- стратегически цели, приоритети, проекти и инициативи;
- индикатори;
- действия по изпълнението и наблюдението на плана.

Конкретните препоръки са базирани на изводите и са разделени в две групи:

- препоръки относно промяна на съдържанието на ОПР, включително необходимостта от актуализация;
- препоръки за усъвършенстване на процесите по изпълнението и наблюдението на общинския план.

1.3. Подход, критерии за оценка и основни източници на информация

Основният подход при разработването на междинната оценка съчетава външната експертна оценка и консултации с общинската администрация. Оценката се формира от прилагането на добре познат и често използван инструментариум от методи като: сравнителен и причинно-следствен анализ, екстраполация, аналогия, критериална оценка, експертна оценка, синтез. Водещи в работата и избора на съответен метод са изискванията на утвърдените методически указания и техническото задание.

Основните източници на информация за МО на ОПР включват:

- Актуалният ОПР на община Крушари (2014-2020);
- Наличните годишни отчети/справки за изпълнението на плана до края на 2016 г.;
- Изпълнени и действащи Секторни стратегии и програми на общинско ниво, действащата ОСР на област Добрич (2014-2020), както и актуалните стратегически документи на регионално и национално ниво;
- Официалните страници на УО на оперативните програми и единния информационен портал на Структурните фондове на ЕС;
- Текуща статистика на НСИ/ТСБ-Добрич.

Изпълнителят е извършил оценката на база на надеждни статистически, фактологически и финансови данни от официалните източници на информация и от собствено проучване.

1.4. СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДОКЛАДА ЗА МЕЖДИННАТА ОЦЕНКА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПР НА ОБЩИНА КРУШАРИ (2014-2020) ЗА ПЕРИОДА 2014-2016 г.

В структурно отношение оценката и доклада следват последователността заложена в ЗРР и ППЗРР. Структурата на Доклада включва следното съдържание:

- Въведение: Описание на законодателната рамка, целите, предмета и структурата на оценката, както и на процеса по разработването, наблюдението и оценката на ОПР;
- Оценка на първоначалните резултати от изпълнението на ОПР: обща характеристика на първоначалните резултати; обобщение на изпълнените и неизпълнените проекти и инициативи по мерки (частта за неизпълнените проекти е непълноценно развита, поради факта, че ОПР Крушари няма Програма за реализация);
- Оценка на степента на постигане на целите и приоритетите на ОПР: Анализ и оценка на финансовото изпълнение на целите и приоритетите спрямо разчетите от ОПР (степен на финансово изпълнение по цели и приоритети);
- Отчитане актуалните стойности на индикаторите от ОПР;
- Оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси: оценка на ефективността; анализ и оценка на изразходваните финансови ресурси; анализ и оценка на организационните ресурси за изпълнение и наблюдение на ОПР – отчет на изготвените годишни доклади, тяхната структура и съдържание;
- Изводи и препоръки за изпълнението на ОПР: формулиране на изводи по отношение на проектите и инициативите, индикаторите, начина за изпълнение на ОПР; формулиране на изводи по отношение на съдържанието и начина на изпълнение на ОПР.

2. ОЦЕНКА НА ПЪРВОНАЧАЛНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПР КРУШАРИ

2.1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ИЗПЪЛНЕНИТЕ ПРОЕКТИ И ИНИЦИАТИВИ

Първоначалните резултати по изпълнението на Общинския план за развитие на община Крушари са проследени чрез изпълнените проекти и инициативи с принос към ОПР. За тази цел са проучени следните източници на информация:

- Списъци с изпълнявани през 2014 и 2015 г. проекти от община Крушари;
- Списък с изпълнявани през 2016 г. проекти от община Крушари. Списъкът не включва проекти с финансиране от европейските програми;
- Отчети за изпълнението на ОПР Крушари през 2014, 2015 и 2016 г.;
- Докладни за изпълнението на капиталовите програми в община Крушари през 2014, 2015 и 2016 г.;
- Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България за периода 2007-2013 г.;
- Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България за периода 2014-2020 г.

Изброените източници на информация са подкрепени с детайлно проучване на единични проекти с оглед точно определяне на тяхното съответствие със специфичните цели и мерките на общинския план. В резултат са обхванати три основни категории проекти и инициативи:

- проекти и инициативи, които са завършени през отчетния период. Тази категория включва проекти и инициативи, които са започнати преди утвърждаването на ОПР Крушари 2014-2020. Мотивът за разглеждането им от Междинната оценка е свързан с техния принос към постигането на приемственост между развитието на общината през изминалия и настоящия програмен период;
- проекти и инициативи, които са изцяло реализирани през отчетния период;
- проекти и инициативи, които са в процес на реализация, включително оценени и договорени проектни предложения в рамките на отчетния период.

Въпреки че реалното финансово изпълнение на първата и последната категория излизат извън рамката на отчетния период, настоящата Междинна оценка ги разглежда като неразделна част от усилията и предприетите действия за развитие, които съответстват на целите и приоритетите на ОПР.

В резултат са отчетени общо **59 проекта** със стойност на **финансовото изпълнение от 16 613 660 лв.** Постигнатите резултати и стойности са благоприятни в контекста на финансовите прогнози от ОПР Крушари (30 655 000 лв. за целия планов период), което дава основание за висока първоначална оценка относно общинското развитие и управление през отчетния период. В следващите раздели на Междинната оценка ще бъдат представени и детайлни количествени анализи по приоритети и източници на финансиране заедно със съпътстващи

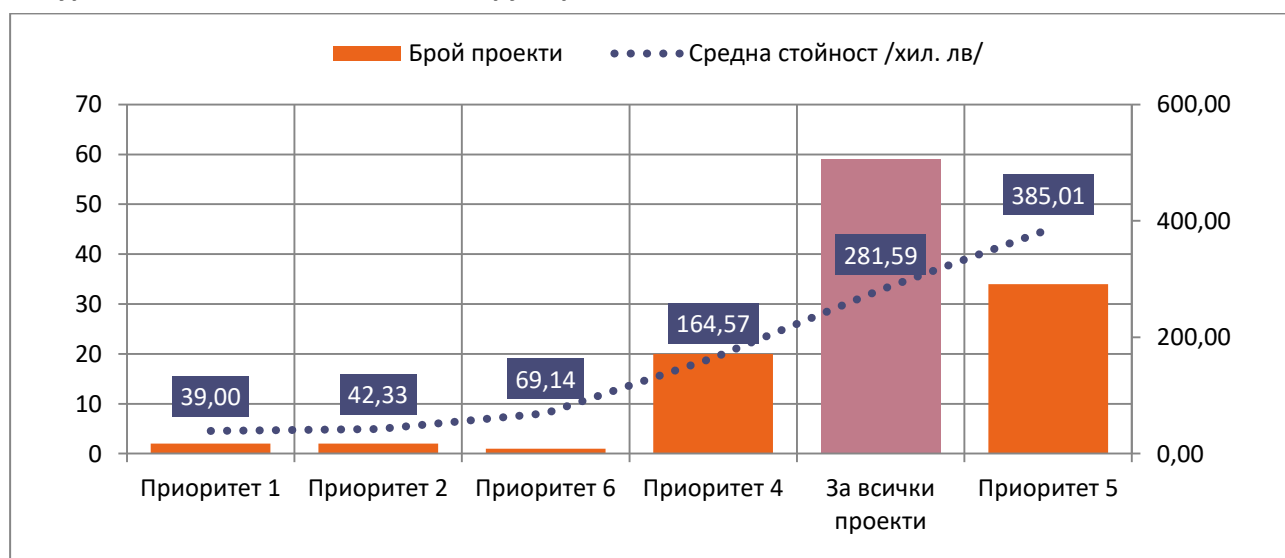
пояснения и обяснения. По този начин общата характеристика ще бъде интерпретирана като съвкупност от конкретни причинно-следствени връзки, които ще мотивират окончателните становища на Междинната оценка.

Характеристиките на отчетените 59 проекта са следните:

- общото финансово изпълнение достига 16 613 660 лв. със средна стойност на проектите от 281 590 лв.;
- 10 проекта са на стойност под 10 000 лв.;
- 31 проекта са в групата на стойностите между 10 000 и 100 000 лв.;
- 12 проекта са в групата на стойностите между 100 000 и 1 000 000 лв.;
- 4 проекта са със стойност над 1 000 000 лв.;
- 2 проекта остават без остойностен принос поради липса на информация за финансова стойност.

Средната стойност за всички проекти надхвърля 281 000 лв. Най-висока средна стойност за проект е отчетена в Приоритет 5. „Подкрепа за устойчиво развитие (свързаност и зелена икономика)“, който съсредоточава инфраструктурните проекти и подобрения в общината. В същия приоритет са отчетени най-много проекти, което е индикатор за значимите инвестиции за обновяване на техническата и културната инфраструктура. На второ място по показателите „средна стойност“ и „брой проекти“ се нарежда Приоритет 4. „Социално приобщаване и намаляване на бедността (приобщаващ растеж)“ с неговите разходи за образователна, здравна и социална инфраструктура. Останалите приоритети се отличават със силна зависимост между нисък брой проекти и занижена средна стойност, което разкрива незначителният им принос в общото изпълнение на ОПР до момента. Общата характеристика на изпълнените проекти и инициативи не включва Приоритет 3. „Развитие на потенциала на местната икономика и аграрен бизнес (интелигентен растеж и икономическо развитие)“, който не е бил подкрепен от конкретни дейности през отчетния период.

Фигура 1. Общо изпълнение на ОПР Крушари

Досегашното изпълнение на ОПР е разгърнато с конкретни проекти и инициативи в рамките на два от шестте приоритета. Приоритети 4 и 5 отчитат общо 54 проекта (92% общ дял) с финансова равностойност от 16 381 860 лв. (98,60% от общото финансово изпълнение). Останалите приоритети са представени от още 5 проекта – по два в изпълнение на Приоритет 1. „Създаване на местни общества на знанието“ и Приоритет 2. „Насърчаване развитието на устойчив туризъм, базиран на природно и културно наследство“ и един проект за подобряване на управленските аспекти в общинската администрация (Приоритет 6. „Партньорство за добро управление“). По този начин общинските финансови и организационни ресурси през отчетния период са концентрирани за развитие на социалната среда и инфраструктурни подобрения. Приоритети 4 и 5 се допълват като комбинация от „меки“ и инфраструктурни проекти за изграждане/обновяване на социална, културна и образователна и техническа инфраструктура.

Таблица 1. Общо изпълнение на ОПР Крушари

Приоритетна област	Общо финансово изпълнение /хил. лв/	% от общото изпълнение	Брой проекти	Средна стойност /хил. лв/
Стратегическа цел 1 /П1+П2/	162,66	0,98	4	40,67
Приоритет 1	78,00	0,47	2	39,00
Приоритет 2	84,66	0,51	2	42,33
Стратегическа цел 2 /П3+П4+П5+П6/	16 451,00	99,02	55	299,11
Приоритет 3	0,00	0,00	0	-
Приоритет 4	3 291,40	19,81	20	164,57
Приоритет 5	13 090,45	78,79	34	385,01
Приоритет 6	69,14	0,42	1	69,14
За всички проекти	16 613,66	100,00	59	281,59

2.2. ОБОБЩЕНИЕ НА ИЗПЪЛНЕНИТЕ И НЕИЗПЪЛНЕНИТЕ ПРОЕКТИ И ИНИЦИАТИВИ ПО МЕРКИ

Междинната оценка систематизира различните проекти и инициативи с принос към стратегическите предложения на ОПР. Пълният списък на проектите е част от структурата на документа и е представен в **Приложение №1. Списък с проектите в община Крушари**. Тук е направен обзор на резултатите от гледна точка на тяхната принадлежност и насоченост към специфичните цели и мерките на плана.

Таблица 2. Стратегически предложения на ОПР Крушари 2014-2020

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1. ПРИВЛИЧАНЕ НА ИНТЕРЕС КЪМ ОБЩИНА КРУШАРИ И НЕЙНИЯ ПОТЕНЦИАЛ

ПРИОРИТЕТ 1: СЪЗДАВАНЕ НА МЕСТНИ ОБЩЕСТВА НА ЗНАНИЕТО

СПЦ 1. ПРИВЛИЧАНЕ НА НАУЧНИТЕ СРЕДИ ЗА ПРОУЧВАНЕ НА ОБЩИНСКИТЕ РЕСУРСИ

М1. Проучване на състоянието на почвите и водите като ресурс за развитие на устойчиво земеделие и икономика

М2. Развитие на туристическия потенциал

М3. Подобряване на качеството на местния продукт

През отчетния период общината реализира един проект в партньорство с Регионалния исторически музей в Добрич на стойност 78 х. лв. финансиран от централния (48 х. лв.) и общинския бюджет (30 х. лв.) – Археологическо проучване на крепост Залдапа, с. Абрит. Археологическите проучвания на късноримската и ранносредновековна крепост е мащабен проект, който ще продължи през следващите години. Значението му за изследването на античната история на Добруджа е огромно, както и за развитието на общината като дестинация за културен туризъм. Очевидно през следващите години партньорството с Регионалния исторически музей, университети, научни звена ще се задълбочава за разработване на съвместни програми по **М2. Развитие на туристическия потенциал**.

Що се отнася до **състоянието на почвите и водите като ресурс за развитие на устойчиво земеделие и икономика, както и подобряване качеството на местния продукт**, необходимо е през оставащите години до края на периода да се предвидят конкретни инициативи за постигане на реални резултати. Това следва да се предвиди в евентуална актуализация на плана.

СПЦ 2. ТРАНСФЕР НА ЗНАНИЯ И ДЕЙСТВИЯ ПО ОСВЕДОМЯВАНЕ

М1. Подобряване на информираността на местната общност

М2. Разширяване обхвата на ползване на ИТ – възрастов, секторен

Общината е изпълнила „Информационна кампания относно възможностите за реализиране на проекти на малки земеделски стопанства като част от стратегията за местно развитие на МИГ "Тервел-Крушари". Този проект е в подкрепа на **Мярка 1 „Подобряване на информираността на местната общност”**, където са заложили следните дейности: информационна подкрепа за малките земеделски стопанства; създаване на програми за изучаване на родния край и прилагане в училища и детски градини; разнообразяване на просветната дейност на читалищата, вкл. с курсове за ограмотяване и изучаване на занаяти.

По втората мярка за осъществяване на тази специфична цел **М2. Разширяване обхвата на ползване на ИТ - възрастов, секторен** (увеличаване на броя на домакинствата, ползващи

интернет; създаване на система от стимули за ползване на ИТ - технологии сред всички деца и подрастващи – безплатен достъп и обучение, игри, състезания с участие на различните поколения) няма предприети конкретни действия, което предполага преоценка на тази мярка, или планиране на релевантни дейности и проекти.

ПРИОРИТЕТ 2: НАСЪРЧАВАНЕ РАЗВИТИЕТО НА УСТОЙЧИВ ТУРИЗЪМ, БАЗИРАН НА ПРИРОДНО И КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

СПЦ1. НАЛАГАНЕ НА МЕСТЕН ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТ

М1. Създаване на местен туристически продукт

М2. Включване на местния продукт в единната туристическа система

М3. Създаване на местен музей

М4. Подкрепа за създаване на туристическа инфраструктура

В стратегията на ОПР Крушари е предвидена **Мярка 1: „Създаване на местен туристически продукт“** към тази специфична цел. В рамките на тази мярка през 2015 г. е реализиран проект „Изграждане на център за временни изложения с туристическа цел в община Крушари – доставяне на мобилно оборудване“ в изпълнение на договор №55/3/313/1500 с Държавен фонд „Земеделие“ и Местна инициативна група „Тервел – Крушари“ за отпускане на финансова помощ по мярка 4.1 „Прилагане на стратегии за местно развитие“ от Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г. В рамките на проекта е извършена доставка на презентационно оборудване; сглобяема амфитеатрална метална конструкция за сядане с 50 места; индивидуални аудио екскурзоводи; стойки за експониране на туристически забележителности и информационни материали (брошури, пана и др.).

По **М2. Включване на местния продукт в единната туристическа система** през 2014 и 2015 г. е реализиран проект: „Изграждане на два туристически информационни центъра в селата Крушари и Коритен“ финансиран от ПРСР (2007-2013). В рамките на проекта са изградени два туристически информационни центъра в сградите на читалищата в селата Крушари и Коритен. Основната цел на проекта е да се насърчи опазването и валоризирането на културно-историческото наследство и природното богатство на община Крушари чрез подпомагане развитието на интегриран туристически продукт.

По другите две мерки за осъществяване на тази специфична цел – **М3. Създаване на местен музей и М4. Подкрепа за създаване на туристическа инфраструктура** не са реализирани проекти или други конкретни дейности. С евентуална актуализация на плана следва да се преоценят реалните перспективи за създаване на местен музей, които е възможно да се стимулират с развитието на проучванията на крепост Залдапа в с. Абрит. Този проект предполага подготовка – определяне и адаптиране на помещенията и достъпа до тях съгласно изискванията на нормативната уредба в областта на музейното дело; създаване на музейна експозиция – концепция, селекция, консервация и реставрация, експониране; създаване на партньорства със специализирани културни институти. Що се отнася до втората мярка за създаване на туристическата инфраструктура, трябва да се

подготвят и реализират до края на плановия период проекти за: създаване на облекчения за инвеститори в места за настаняване, за хранене и за развлечения; подобряване на транспортния достъп до туристическите забележителности; изграждане на екотуристическа инфраструктура; направа на екопътеки, пейки, детски площадки, места за палене на огън, биваци и др. съоръжения с цел опазване на биологичното разнообразие.

СПЦ 2. РАЗВИТИЕ НА МРЕЖИ ЗА РЕГИОНАЛНО И ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО ЗА ИНТЕГРИРАН ТУРИЗЪМ

М1. Съвместни действия със съседни румънски общини за промотиране на туристически продукт

М2. Регионално сътрудничество

За осъществяване на тази специфична цел на ОПР Крушари са заложили две мерки: **М1. Съвместни действия със съседни румънски общини за промотиране на туристически продукт**, която предвижда осъществяването на следните дейности: въвеждане на практики за взаимодействие и обмен на информация между администрациите на заинтересованите общини от двете страни на границата; увеличаване на международното участие в проявите от културния календар на общината; разработване на съвместни проекти в сферата на туризма, финансирани от различни източници. **М2. Регионално сътрудничество**: кооперирани действия за развитие на туризъм с община Тервел; годишни програми за прилагане на Стратегия за развитие на туризма в Община Крушари и Дългосрочна стратегия за адаптиране на най-добри практики в сферата на туризма в общините Крушари и Тервел (България) и Ефкарпия (Гърция) 2010-2015 г.

По тези две мерки няма реализирани или започнати проекти и дейности през изтеклия период 2014-2016 г. Липсата на Програма за реализация на ОПР 2014-2020 г. не позволява да се отсъди конкретно неизпълнение на тази специфична цел. Същевременно състоянието на реализацията на ОПР показва проблеми, които следва да се преосмислят в потенциална актуализация на плана и да се зложат в една добре премислена Програма за реализация до 2020 г.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2. СЪЗДАВАНЕ НА ПОМИНЪК НА ТЕРИТОРИЯТА

ПРИОРИТЕТ 3: РАЗВИТИЕ НА ПОТЕНЦИАЛА НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА И АГРАРЕН БИЗНЕС (ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ И ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ)

СПЦ. 1. СЪЗДАВАНЕ НА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ОТ ЗЕМЯТА

М1. Създаване на условия за стимулиране на бизнеса и аграрния сектор

М2. Увеличаване на площите за поливно земеделие чрез изграждане на напоителните системи и модернизация на хидромелиоративните съоръжения

М3. Разработване на пакет от мерки за привличане на инвеститорски интерес

М4. Подпомагане диверсификацията, създаването и развитието на малки предприятия и разкриването на работни места

М1. Създаване на условия за стимулиране на бизнеса и аграрния сектор. В стратегията на ОПР са предвидени набор от дейности по тази мярка, като: разкриване на общински агро-инфо-център; оптимизиране на възможностите на общинския поземлен фонд и съдействие за комасация.

М2. Увеличаване на площите за поливно земеделие чрез изграждане на напоителните системи и модернизация на хидромелиоративните съоръжения. В стратегията на ОПР са предвидени набор от дейности по тази мярка, като: картиране на микрорайоните, подходящи за поливно земеделие (по поречието на Суха река); инициране на публични проекти за изграждане и възстановяване на напоителните системи; информационна, методическа и организационна помощ за създаване на сдружения за напояване.

М3. Разработване на пакет от мерки за привличане на инвеститорски интерес. В стратегията на ОПР са предвидени набор от дейности по тази мярка, като: административна подкрепа за изготвяне и реализация на инвестиционни проекти; изграждане на виртуално гише за предприемачи като секция в официалния сайт на общината; разработване на специфичен пакет от преференциални мерки за привличане на бизнеса в общината, в т.ч. предлагане на свободни терени, производствени зони и т.н.

М4. Подпомагане диверсификацията, създаването и развитието на малки предприятия и разкриването на работни места. В стратегията на ОПР са предвидени набор от дейности по тази мярка, като: консултации за трансфер на добри практики; проучване и информиране за възможностите за финансиране, помощ при изготвяне на проекти за кандидатстване.

Няма информация за реализирани проекти или дейности по този приоритет, който покрива икономическата сфера и има ключово значение за постигане на желаната визия за заетост и повишаване качеството на живота на хората.

Сп.Ц. 2. БАЛАНСИРАНО РАЗВИТИЕ НА ТРАДИЦИОННИ ОТРАСЛИ

М1. Подпомагане конкурентноспособността на първични производители в земеделието и животновъдството

М2. Подкрепа за развитие на малки стопанства и алтернативни форми

М3. Насърчаване сдружаването на селскостопански производители

М4. Стимулиране на партньорства за иновации в селското стопанство

М1. Подпомагане конкурентноспособността на първични производители в земеделието и животновъдството. В стратегията на ОПР са предвидени набор от дейности по тази мярка, като: инициативи за по-добро интегриране; демонстрационни проекти; обучения за придобиване на търговски и маркетингови умения; подкрепа за сътрудничество; местно насърчаване на къси вериги за доставки и пазари.

М2. Подкрепа за развитие на малки стопанства и алтернативни форми. В стратегията на ОПР са предвидени набор от дейности по тази мярка, като: възстановяване на

традициите в областта на зеленчукопроизводството, животновъдството и др.; популяризиране и стимулиране на биологичното земеделие; насърчаване отглеждане на нови видове култури, пригодни за агрометеорологичните условия; изграждане на лаборатория за сертифициране качеството на пресни и преработени селскостопански продукти; предоставяне на площи от общинския поземлен фонд за стимулиране на алтернативно земеделие; демонстрационни проекти, (в т. ч. и за подобряване на генофонда).

М3. Насърчаване сдружаването на селскостопански производители. В стратегията на ОПР са предвидени набор от дейности по тази мярка, като: стимулиране създаването на браншови организации на производителите (зърнопроизводители, зеленчуко-производители, животновъди, пчелари).

М4. Стимулиране на партньорства за иновации в селското стопанство. В стратегията на ОПР са предвидени партньорства с научни институти; с браншови организации; с учебни заведения; с професионални организации.

Няма информация за реализирани проекти или дейности по този приоритет, който покрива икономическата сфера и има ключово значение за постигане на желаната визия за заетост и повишаване качеството на живота на хората.

Сп.Ц. 3. ПОДОБРЯВАНЕ НА ДОСТЪПА НА МЕСТНИ ПРОДУКТИ ДО ПАЗАРИ

М1. Създаване на пазар на производителите

М2. Подпомагане на съвместни маркетингови прояви на местните стопани

М1. Създаване на пазар на производителите. В стратегията на ОПР са предвидени набор от дейности по тази мярка, като: организиране на сезонни тържища за селскостопанска продукция, плодове и зеленчуци, произведени на територията на община Крушари – проектиране и кандидатстване; подsigуряване на места за рекламиране/ продажби на продукцията и услугите на местни икономически субекти;

М2. Подпомагане на съвместни маркетингови прояви на местните стопани. В стратегията на ОПР са предвидени набор от дейности по тази мярка, като: организиране на общински панаири, празници, конкурси, посветени на традиционни за общината продукти – мляко, мед, вино, традиционни кулинарни продукти; привличане на предприемаческия интерес към предимствата на местния продукт; изработване на етикети за качество за разпознаваемост на местните продукти; провеждане на промоционални кампании за местни продукти и налагане на положителен образ на общината и ресурсите ѝ.

От 2009 г. ежегодно през м. юни се организира „Празник на гърнетата – Кулинарната академия на Добруджа“. На фестивала се представят приготвени по автентични рецепти стари гозби, местни продукти – вина, ракии, мед. Празникът е съпроводен и с богата фолклорна програма на автентични състави от региона, а в последните две години и с участия на читалища от Североизточна България.

ПРИОРИТЕТ 4: СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ И НАМАЛЯВАНЕ НА БЕДНОСТТА (ПРИОБЩАВАЩ РАСТЕЖ)

СПЦ. 1. ОПТИМИЗИРАНЕ НА СИСТЕМИТЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

M1. Подкрепа за образователни и обучителни инициативи

M2. Подобряване на ефективността на образователната система

M3. Възможности за учене през целия живот

M4. Подкрепа за придобиване на компетентности в съответствие с пазара на труда

M5. Целенасочени действия за предотвратяване на преждевременно напускащите училище

M1. Подкрепа за образователни и обучителни инициативи. В стратегията на ОПР са предвидени набор от дейности по тази мярка, като: насърчаване въвеждането на иновативни методики в обучението; повишаване на квалификацията на педагогическите и управленските кадри в системата на образованието; интеграционни дейности за учениците от ромски произход, подлежащи на задължително обучение; действия за предотвратяване на преждевременното напускане на училище и повишаване достъпа до образование с акцент към групите в неравностойно положение; оптимизиране на схемата на ученическата мобилност; възстановяване на извънучилищни форми за работа и пълноценно използване на свободното време на децата, за развитие на индивидуалността и стимулиране на творческите им заложби. През първата половина от плановия период няма изпълнени проекти и осъществени дейности по тази мярка.

M2. Подобряване на ефективността на образователната система. В ОПР е заложен пакет от дейности по тази мярка, насочени към: оптимизиране на мрежата от училища и детски градини; подобряване на средата за обучение с оглед осъществяване на преход към информационно общество; обучения за ИКТ; компютъризация на училищата; достъп до Интернет за всички училища в общината; увеличаване на извънкласната подготовка по компютърни умения; създаване и използване на информационна мрежа между училищата, детските градини, педагогическия персонал; повишаване участието и ангажираността на родителите. От така формулираните необходими дейности, по темата „подобряване на средата за обучение“ са реализирани пет проекта:

- Преустройство на незавършен учебен корпус и салон за физкултура на училище "Христо Смирненски" в с. Крушари по публичната инвестиционна програма „Растеж и устойчиво развитие на регионите“;
- Пожароизвестителна инсталация на сградата на ЦДГ "Щастливо детство", с. Крушари;
- „Комбинирана спортна площадка и парково осветление към ЦДГ, с. Крушари“, ул. „Христо Смирненски“ №15“;
- Ремонт на ЦДГ Коритен;
- Ремонт на ЦДГ Телериг.

M3. Възможности за учене през целия живот: По тази мярка са предвидени в ОПР следните дейности: привличане на партньори и стимулиране на програми за учене цял

живот; разработка и въвеждане на програми за изучаване на занаяти; насърчаване развитието на способности за творчески индустрии (работа с ръце и т.н.) За периода 2014-2016 няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

М4. Подкрепа за придобиване на компетентности в съответствие с пазара на труда: ОПР предвижда по тази мярка: партньорства при подготовката и реализирането на програми за професионално образование и обучение, съответстващи на отрасловата ориентация на бизнеса; подобряване излизането на младите хора на пазара на труда чрез интегрирани действия, включващи насоки, съвети и обучение на работното място. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

М5. Целенасочени действия за предотвратяване на преждевременно напускащите училище. По тази мярка ОПР предвижда: осигуряване на позитивна образователна среда - училищен климат, атмосфера на взаимоотношения, управление; създаване и ефективно функциониране на система за подкрепа за личностно развитие, предоставящи адекватна подкрепа за всяко дете и ученик; развитие на капацитета на учителите за работа с децата и с учениците със специални образователни потребности; изграждане на педагогическа и специализирана подкрепяща среда за всяко дете и ученик за осигуряване на приобщаващо образование. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

СпЦ. 2. РАЗВИТИЕ НА ПОТЕНЦИАЛА НА ХОРАТА В ОБЩИНАТА

М1. Включване на бизнес, НПО и гражданско общество в образователния процес

М2. Партньорства за иновации в сферата на човешките ресурси

М3. Ангажиране на местния бизнес към образователния процес и пазара на труда

М4. Подкрепа за ефективно прилагане на компетенциите в социалната сфера

М1. Включване на бизнес, НПО и гражданско общество в образователния процес. По тази мярка ОПР предвижда: повишаване ефективността на взаимодействие с родителската общност и училищните настоятелства; ангажиране представителите на бизнеса за стимулиране професионалната ориентация на учениците. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

М2. Партньорства за иновации в сферата на човешките ресурси. По тази мярка ОПР предвижда: поддържане на база данни за търсената работна сила и съответно предлаганите специалисти; подготовка на проекти за включване в мерките, финансирани от Структурните фондове, за подкрепа на инвеститори, разкриващи нови работни места; подкрепа на самонаети; повишаване на капацитета на администрацията в подкрепа на развитието на бизнеса в общината. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

М3. Ангажиране на местния бизнес към образователния процес и пазара на труда. По тази мярка ОПР предвижда: разработка и прилагане на стажантски програми; кариерно ориентиране и консултиране; подкрепа за мобилност; партньорство при подготовката и реализирането на програми за професионално образование и обучение, съответстващи на

отрасловата ориентация на бизнеса; навлизане на младите хора на пазара на труда чрез обучение на работното място, практики и други форми на трудов опит; утвърждаване на индивидуалното и групово наставничество. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

М4. Подкрепа за ефективно прилагане на компетенциите в социалната сфера. По тази мярка ОПР предвижда: създаване на Кризисен център; Дом за възрастни с деменция в с. Крушари; Център за социална рехабилитация и социална интеграция в с. Крушари и предлагане на мобилна услуга; прилагане на модела на ПЧП в социалната сфера. През 2015 г. в изпълнение на тази мярка е реализиран проект:

- Изграждане на център за социална рехабилитация и интеграция.

СПЦ. 3. ОПТИМИЗИРАНЕ НА ПРЕДОСТАВЯНИТЕ ОБЩЕСТВЕНИ УСЛУГИ

М1. Развитие на културата

М2. Оптимизиране на предоставяните медицински и здравни услуги

М3. Усъвършенстване на взаимодействието между институциите, имащи отношение към здравеопазването

М4. Създаване на условия за предоставяне на качествени социални услуги, даващи възможност за преодоляване на социалното изключване, социалната изолация и повишаване благосъстоянието на уязвими социални групи

М5. Сигурност за жителите и гостите на общината

М1. Развитие на културата: По тази мярка ОПР предвижда широк спектър от дейности: увеличаване посещаемостта в читалищата; подпомагане на библиотечния фонд; подкрепа за самодейни състави; дейности за развитие на таланти и заложи в деца и ученици; дейности за опазване, експониране, социализиране и популяризиране на културното наследство; насърчаване на предприемачеството в сферата на културата; подобряване на достъпа до форми на културата, в т.ч. мобилен обмен; насърчаване на проучвателската и изследователска дейност за местното културно наследство; обогатяване на културния календар чрез утвърждаване на културните събития и фестивали в общината и подпомагане организирането на нови. През 2014 и 2015 г. в изпълнение на тази мярка са реализирани два проекта:

- „Подобряване на културната инфраструктура чрез закупуване на отоплителна, озвучителна, осветителна и видеотехника и сценични завеси за нуждите на НЧ „Йордан Драгнев-1894“ - с. Крушари, НЧ „Стефан Караджа-1936“ - с. Телериг“, НЧ „Светлина 1945“ - с. Полк. Дяково“ по ПРСР 2007-2013;
- „Подобряване на културната инфраструктура чрез закупуване на отоплителна техника и обзавеждане за нуждите на НЧ „Йордан Драгнев 1894“ - с. Крушари, НЧ „Стефан Караджа 1936“ - с. Телериг, НЧ „Кирил и Методий 1941“ - с. Ефр. Бакалово“; по ПРСР 2007-2013 и МИГ Тервел-Крушари.

М2. Оптимизиране на предоставяните медицински и здравни услуги. По тази мярка ОПР предвижда: разширяване обхвата на профилактичната дейност; подобряване качеството на извънболничната помощ; осъвременяване на мрежата от заведения, предоставящи профилактични и здравни услуги; осъвременяване на материалната база и обновяване на медицинска апаратура. През 2016 г. в изпълнение на тази мярка е реализиран проекта:

- „Ремонт на здравна служба в село Ефр. Бакалово – в две фази, през 2014 и 2016 г.

М3. Усъвършенстване на взаимодействието между институциите, имащи отношение към здравеопазването. По тази мярка ОПР предвижда: действия за намаляване броя на здравно неосигурените лица; дейности за засилване на здравно-образователната превенция в и извън училище; подобряване на факторите на селищната среда и ограничаване на свързаните с тях заболяемост и смъртност от остри и хронични болести; сътрудничество и партньорства с НПО за подготовка и реализиране на проекти в сферата на здравеопазването. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

М4. Създаване на условия за предоставяне на качествени социални услуги, даващи възможност за преодоляване на социалното изключване, социалната изолация и повишаване благосъстоянието на уязвими социални групи: По тази мярка ОПР предвижда: развитие на услуги в общността за превенция на деца и семейства в риск, преодоляване на социалното изключване и изолация; деинституционализация и подобряване качеството на резидентната грижа; развитие на социални услуги в общността за социално включване на уязвими групи и лица в неравностойно положение; грижа за старите хора за по-добър и достоен живот; насърчаване внедряването на технологии, които да позволят на възрастните хора да живеят самостоятелно и да бъдат активна част от обществото. За периода 2014-2016 г. в изпълнение на тази мярка са реализирани следните проекти:

- „Изграждане на едно защитено жилище в с.Крушари“ по ПРСР 2007-2013;
- „Ремонт на сграда и благоустрояване на дворно пространство в Дом за стари хора – с. Добрин“;
- „Подобряване на материалната база на Домашен социален патронаж в с.Крушари“ – закупуване на автомобил за разнос на готова храна в населените места от община Крушари, в които се ползва услугата“;
- „Комплекс за социални услуги за деца от 0 до 7 години и техните семейства“;
- „Защитено жилище – Крушари“ за обезпечаване дейността на обекта по ОПРЧР 2007-2013;
- „Нови възможности за грижа“ по ОПРЧР 2014-2020;
- „Подкрепено детско развитие“ – превенция на социалното изключване на деца до 7 години и техните родители по ОПРЧР 2014-2020;
- „Подкрепа за социално включване“ и „Различни заедно“ по ОПРЧР 2007-2013;
- „Подкрепа за достоен живот“ – подобряване качеството на живот на лица с увреждания

и хора над 65 години с частична или пълна невъзможност за самообслужване чрез грижа в семейна среда по ОПРЧР 2014-2020.

М5. Сигурност за жителите и гостите на общината. По тази мярка ОПР предвижда: превантивни действия за гарантиране на сигурността; мерки за подобряване на взаимодействието с органите на реда; партньорства за опазване на реда и собствеността на територията на общината. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

ПРИОРИТЕТ 5: ПОДКРЕПА ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ (СВЪРЗАНОСТ И ЗЕЛЕНА ИКОНОМИКА)

СПЦ. 1. ПОДОБРЯВАНЕ ДОСТЪПНОСТТА НА ОБЩИНАТА

М1. Оптимизиране на транспортния достъп

М2. Подобряване на достъпа до ИКТ

М3. Разширяване вида и качеството на предлаганите съобщителни услуги за населението

М1. Оптимизиране на транспортния достъп. По тази мярка ОПР предвижда: рехабилитация на пътна мрежа; изграждане на транспортна инфраструктура до туристически обекти; изграждане на нови пътни участъци до исторически забележителности и туристически маршрути. За периода 2014-2016 г. в изпълнение на тази мярка са реализирани следните проекти:

- „Рехабилитация на общински пътища в община Крушари, област Добрич: DOB 2176 (21061) с.Крушари – с.Северци и DOB 1108 (21327) с.Лозенец – разклон с.Северци“;
- „Рехабилитация на общински път DOB 3173 III-293 Коритен Абрит III-2932 от км. 18+500 до км 28+955“;
- „Ремонт на пътната настилка на улица „9-ти септември“, улица „Христо Смирненски“ и улица „Хан Телериг“ – с.Крушари, Община Крушари, Област Добрич“;
- Ремонт на общински път 1108/Граница община Добричка-Крушари-Лозенец;
- Ремонт на част от общински път DOB 1108/III-293 Паскалево-Свобода/Росеново-Божурово-граница общ./Добричка-Крушари/Лозенец-DOB 2176 от км.12 + 100 до км 13+400;
- Ремонт на част от общински път DOB 3174/III-2932 Добрин-Благовец;
- Основен ремонт на улиците „Герга Йонкова“ и „Вихрен“ в с.Крушари;
- Ремонт на улици в село Крушари – 2014 г.;
- Закупуване на автобусни спирки в селата Телериг, Загорци и Габер;
- Възстановяване на улица в с.Телериг, част от общ. път DOB 2171 / III-293 и отводнителна канавка;
- Ремонт на общински път DOB 3179/III-293 Коритен граница Румъния - П. Кърджиево;
- Ремонт на част от общински път DOB 3170/III-7103 Ефр. Бакалово – Телериг – Зимница;
- Основен ремонт на улици – 2016 г.;
- Закупуване на автобусни спирки в селата Добрин и К. Димитрово.

М2. Подобряване на достъпа до ИКТ. По тази мярка ОПР предвижда: създаване на точки за достъп до интернет на публични места; подобряване на достъпа до онлайн публични услуги; подобряване на интернет – достъпа в образователни и културни институции; насърчаване използването на модерни, достъпни онлайн услуги (като например електронно правителство, електронен здравен портал, „интелигентен дом“, цифрови умения, сигурност). За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

М3. Разширяване вида и качеството на предлаганите съобщителни услуги за населението. По тази мярка ОПР предвижда: разширяване мрежата на мобилните оператори с покритие във всички населени места на община Крушари и осигуряване на качествено покритие на територията на общината от мобилните оператори. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

СпЦ. 2. БАЛАНСИРАНА И ЕФЕКТИВНА СЕЛИЩНА МРЕЖА

М1. Подобряване на съгласуваността между устройствено и стратегическо планиране на територията

М2. Благоустрояване на населените места

М3. Изграждане на цялостна визия за архитектурата на общинския център – с.Крушари

М4. Доизграждане и развитие на техническата инфраструктура за балансирано развитие на населените места

М5. Съхраняване и развитие на инфраструктурата в областта на културата

М6. Поддържане и развитие на инфраструктурата в областта на спорта и младежките дейности

М1. Подобряване на съгласуваността между устройствено и стратегическо планиране на територията. По тази мярка ОПР предвижда: взаимодействие със съседни общини и регионални и държавни власти; изготвяне на Общ устройствен план на община Крушари за осигуряване на базова инфраструктура; разработване на ИКТ системи за местно пространствено планиране и териториално управление (на основата на кадастъра); създаване и функциониране на Консултативен съвет за планиране на територията. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

М2. Благоустрояване на населените места. По тази мярка ОПР предвижда: възстановяване и облагородяване на съществуващи паркови градини в населените места на община Крушари; възстановяване и облагородяване на предблокови и междублокови зелени площи, детски площадки, алеи и други екологично и ергономично издържани архитектурни елементи; рехабилитация на улична мрежа. За периода 2014-2016 г. в изпълнение на тази мярка са реализирани следните проекти:

- Проучване и проектиране: Геодезически д-си общ. път Коритен-Абрит; Строителен надзор улица в с. Телериг; Инвест. проект Лапидариум в с. Крушари;
- Проучване и проектиране на инфраструктурни обекти през 2016 г. - 1 етап;

- Проучване и проектиране на инфраструктурни обекти през 2016 г. - 2 етап.

М3. Изграждане на цялостна визия за архитектурата на общинския център – с.Крушари с приоритети при планирането и развитието на градската среда и с ново отношение към изграждането на елементите на инфраструктурата – подземна, пътища, тротоари, паркове и други: По тази мярка ОПР предвижда: изработване на нов план за общинския център в с.Крушари с цялостна визия за развитието на инфраструктурата и градската среда; дейности за адаптиране на сгради за достъп на инвалиди. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

М4. Доизграждане и развитие на техническата инфраструктура за балансирано развитие на населените места. По тази мярка ОПР предвижда: саниране на обществени и битови сгради; рехабилитация на електропреносната и трансформаторната мрежа в районите с потенциал за развитие на бизнес и туризъм, както и на всички морално остарели мощности в общинската електропреносна мрежа; осъвременяване и изграждане на улично осветление в населените места; доизграждане и рехабилитация на водоснабдителните мрежи с цел намаляване загубите от течове и аварии; максимално използване възможностите на местните водоизточници; изграждане на локални пречиствателни съоръжения на обществени сгради. За периода 2014-2016 г. в изпълнение на тази мярка са реализирани следните проекти:

- Ремонт на сграда - общинска собственост кв. 33, парцел VIII в с.Полковник Дяково – две фази, през 2014 и 2015 г.;
- Ремонт битов комбинат с. Коритен;
- Пожароизвестителна инсталация на администр. сграда и прилежащите към нея сгради;
- Ремонт на кметство в село Лозенец;
- Ремонт на кметство в село Северци;
- Ремонт на административна сграда в село Абрит (бивша ЦДГ);
- Ремонт на кметство в село Добрин;
- Ремонт на кметство в село К. Димитрово;
- Ремонт на кметство и детска градина в село Северняк;
- Подмяна на водопреносната мрежа на улиците „Герга Йонкова“ и „Вихрен“ в с. Крушари и на улици в село Абрит.

М5. Съхраняване и развитие на инфраструктурата в областта на културата. По тази мярка ОПР предвижда: инвестиции за обновяване на културните институции и инвестиции за обновяване на места и обекти със стойност за културното наследство. За периода 2014-2016 г. в изпълнение на тази мярка са реализирани следните проекти:

- Ремонт на читалище в село Александрия – две фази, през 2014 и 2016 г.;
- „Ремонт и внедряване на мерки за енергийна ефективност в сградите на читалища в селата Крушари, Телериг и Ефрейтор Бакалово“ за 1 656,34 х. лв. по ПРСР 2007-2013.

М6. Поддържане и развитие на инфраструктурата в областта на спорта и младежките дейности. По тази мярка ОПР предвижда: изграждане на комбинирани спортни площадки в дворовете на целодневните детски градини; подобряване на условията за спорт в училищата и детските градини като алтернатива на асоциалното поведение на децата и учениците и овладяване на агресията в училищата; подобряване на условията за спорт и отдих на населението чрез ремонт и рехабилитация на съществуващите спортни площадки и стадиони; проектиране и изграждане на нови спортни обекти; организиране на вътрешни и междубщински спортни първенства и турнири; подобряване на условията за отдих и развлечения в почивната база на общината в местността „Иканталяка“ и създаване на условия за пълноценното ѝ използване. За периода 2014-2016 г. е осъществен проект „Комбинирана спортна площадка и парково осветление към ЦДГ, с. Крушари“, ул. „Христо Смирненски“ №15“.

СПЦ.3. СЪХРАНЯВАНЕ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ЩАДЯЩО ИЗПОЛЗВАНЕ НА МЕСТНИТЕ РЕСУРСИ

М1. Опазване и възстановяване на природното наследство и биологичното разнообразие

М2. Подобряване и развитие в областта на отпадъците

М3. Партньорства и иновации за ефективно използване на ресурсите в подкрепа на прехода към нисковъглеродна и устойчива икономика в земеделие, храни и гори

М4. Подкрепа за преминаване към алтернативни енергии при ползване на ресурси (местни, национални и т.н.)

М5. Управление на риска от природни бедствия и аварии

М1. Опазване и възстановяване на природното наследство и биологичното разнообразие. По тази мярка ОПР предвижда: провеждане на активна информационна кампания за стойността и качеството на природата в общината; проучване, обогатяване и популяризиране на видовия състав на флората и фауната в територията на общината; повишаване на екологичното съзнание на подрастващите в училищата; поощряване на граждански инициативи за опазване на природата; обявяване на природни местности за защитените територии в общината, планиране и организиране на мероприятия по опазване и възстановяване на застрашени биологични видове; включване на общината в национални и регионални планове и програми за околната среда; насърчаване, толериране и легитимиране на интереса от страна на работодателите на територията на общината фирми и структури към създаване на зелени площи в пространството около работните им помещения чрез изработване на система за стимулиране на добрите практики; въвеждане на годишен приз за най-добре поддържани зелени площи – за частни лица и фирми; планове за управление на територии; изграждане на екологосъобразна инфраструктура до и около туристически обекти. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

М2. Подобряване и развитие в областта на отпадъците. По тази мярка ОПР предвижда: осъществяване на възпитателни и образователни кампании и засилване на административните санкции срещу нарушителите; разработване и прилагане на Система за разделно събиране на отпадъците; въвеждане на система от мерки за данъчно стимулиране на граждани и фирми, прилагащи разделното събиране на отпадъците; провеждане на образователни кампании и информационни срещи и засилване на административните санкции срещу нарушителите в сферата на отпадъците; използване на програмите за заетост за решаване на екологични проблеми. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

М3. Партньорства и иновации за ефективно използване на ресурсите в подкрепа на прехода към нисковъглеродна и устойчива икономика в земеделие, храни и гори. По тази мярка ОПР предвижда: устойчиво управление на водите - управление на торове и пестициди; подкрепа за проекти, предотвратяващи ерозията на почвите; провеждане на действия за повишаване на екологичното съзнание на населението чрез реализирането на различни програми; внедряване на програма по ефективност на ресурсите (подкрепяща МСП и домакинствата); насърчаване публични и частни инвестиции в рециклиране. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

М4. Подкрепа за преминаване към алтернативни енергии при ползване на ресурси (местни, национални и т.н.). По тази мярка ОПР предвижда: създаване на местен информационен център за енергийна ефективност; прилагане на комплексни мерки за енергийна ефективност на сгради – общинска собственост; извършване на енергиен одит и изготвяне на енергийни паспорти на сгради – общинска собственост съгласно действащото национално законодателство; внедряване и използване на възобновяеми източници на енергия в сгради общинска собственост; популяризиране на възобновяеми и алтернативни източници на енергия за битови и стопански цели. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

М5. Управление на риска от природни бедствия и аварии. По тази мярка ОПР предвижда: разработване на ИКТ-решения за ранно предупреждение и мониторинг; подкрепа за възстановяване на нарушен стопански потенциал вследствие природни бедствия; инвестиции в превантивни мерки и действия за ограничаване на негативните последици от климатичните промени и адаптиране. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

ПРИОРИТЕТ 6: ПАРТНЬОРСТВО ЗА ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

СпЦ. 1. УКРЕПВАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИЯ КАПАЦИТЕТ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА УПРАВЛЕНСКИТЕ ПРОЦЕСИ

М1. Оптимизиране на управленските подходи и партньорства

М2. Подобряване на професионални и ключови компетентности на общинска администрация

М3. Развитие на нови подходи за насърчаване и насочване на местното развитие

М1. Оптимизиране на управленските подходи и партньорства. По тази мярка ОПР предвижда: разработване на съдържание на услугите и техните приложения на местно ниво, в т.ч. и за отдалечените от административния център на общината населени места; организационна и технологична подготовка, наблюдение и оценка на реализацията на ОПР; информационно осигуряване на процесите на управление и функциониране на системата за управление на общината; изготвяне на регулярни доклади, справки и материали за изпълнението на плана и провеждане на политика на публичност и прозрачност по неговата реализация. Прогресът по мярката за периода 2014-2016 г. се ограничава до изготвянето на годишни планове за изпълнението на ОПР.

М2. Подобряване на професионални и ключови компетентности на общинска администрация. По тази мярка ОПР предвижда: Програма за обучение и развитие на умения в общинската администрация за подкрепа на инициативи на местната общност; обучения на кметове и кметските наместници; създаване на капацитет за ефективно планиране, програмиране, управление, контрол, наблюдение, оценка и усвояване на донорски средства - европейски, национални и др. За периода 2014-2016 г. в изпълнение на тази мярка е реализиран проект:

- „Ефективна и компетентна общинска администрация Крушари” за 69,14 х.лв. по ОПАК 2007-2013.

М3. Развитие на нови подходи за насърчаване и насочване на местното развитие. По тази мярка ОПР предвижда: изграждане на ефикасна и усъвършенствана функционално-организационна структура на общината, която да води до управление, изградено на принципите на партньорството, отвореността и хоризонталната ориентация; създаване на атрактивни сайтове за общината в сфери на конкретни интереси (или подсайтове с връзка към общинския сайт); поддържане на активен диалог и взаимноизгодна съвместна дейност с бизнес общността, НПО и жителите на общината. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

СпЦ. 2. ПОВИШАВАНЕ НА ЕФЕКТИВНОСТТА И КАЧЕСТВОТО НА УСЛУГИТЕ, ПРЕДЛАГАНИ ОТ ПУБЛИЧНАТА ВЛАСТ

М1. Предоставяне на възможности за мобилни и интегрирани услуги

М2. Инвестиции за е-управление

М1. Предоставяне на възможности за мобилни и интегрирани услуги. По тази мярка ОПР предвижда: стимулиране на населението и бизнеса за ефективно използване на информационните и комуникационни технологии; развиване на умения в населението, свързани с информационните и комуникационни технологии. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

М2. Инвестиции за е-управление. По тази мярка ОПР предвижда: развитие на административното обслужване по електронен път; изграждане на дигитална свързаност; разработване на ИКТ-решения в услуга на местния бизнес; прилагане и ускорено

въвеждане на широколентовите комуникации, уеб-ориентираните връзки и създаване на атрактивни сайтове за специфични общински цели. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

СПЦ.3. ПАРТНЬОРСТВА ЗА СОЦИАЛНО - ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

М1. Насърчаване взаимодействието между заинтересовани страни за съвместни дейности

М2. Ефективно трансгранично сътрудничество за добро управление

М1. Насърчаване взаимодействието между заинтересовани страни за съвместни дейности. По тази мярка ОПР предвижда: пълноценно използване на възможностите на междубщинското и междусекторното партньорство (МИГ); разработване и прилагане на политика за ПЧП при решаване на значими общински проблеми. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

М2. Ефективно трансгранично сътрудничество за добро управление. По тази мярка ОПР предвижда: изготвяне на програма за трансгранично сътрудничество; проактивно търсене на трансгранични партньори за обмен на добри практики. За периода 2014-2016 г. няма осъществени проекти или други инициативи по мярката.

3. ОЦЕНКА НА СТЕПЕНТА НА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ И ПРИОРИТЕТИТЕ НА ОПР

3.1. Анализ и оценка на финансовото изпълнение на ОПР

Предходният раздел разкри типовете изпълнени проекти и инициативи като обща картина на резултатите от изпълнението на ОПР. В следващата таблица е представен количествен анализ, при който единичните стойности на систематизираните проекти и инициативи са обобщени в общо финансово изпълнение на ОПР. Получените стойности и тяхното съпоставяне с **Индикативната финансова таблица от общинския план** позволява да се направи количествена оценка за степента на изпълнение на стратегическите цели и приоритети – процентът финансово изпълнение се използва като индикатор за степента на реализация на плана. Методиката на работа включва следните стъпки:

1. разпределение на бюджета на даден проект според наличната информация за дяловете на различните финансови източници – Общински бюджет, Централен бюджет, Фондове на ЕС, Други източници (например Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство), средства на частните фирми;
2. сумиране на общите стойности за всички изпълнени проекти;
3. разпределение на общата сума по цели и приоритети;
4. разпределение на сумата по източници на финансиране.

Таблица 3. Степен на изпълнение на стратегическите цели и приоритетите на ОПР Крушари

Приоритетна област	Изпълнени/ текущи проекти /хил. лв/	Цел за 2020 /хил. лв/	Степен на изпълнение спрямо 2020 /%/
Стратегическа цел 1 /П1+П2/	162,66	1 330,00	12,23
Приоритет 1	78,00	220,00	35,45
Приоритет 2	84,66	1 110,00	7,63
Стратегическа цел 2 /П3+П4+П5+П6/	16 451,00	29 325,00	56,10
Приоритет 3	0,00	5 000,00	0,00
Приоритет 4	3 291,40	2 100,00	156,73
Приоритет 5	13 090,45	21 825,00	59,98
Приоритет 6	69,14	400,00	17,29
За всички проекти	16 613,66	30 655,00	54,20

Общата финансова реализация достига 16 613 660 лв. Тази стойност не може да се отнесе към финансова цел за 2016 г., тъй като ОПР не съдържа финансов разчет по години и приоритети, както и Програма за реализация с прилежащи стойности и графици. Поради тези характеристики може да се изчисли единствено степен на общо изпълнение спрямо индикативната финансова цел за 2020 година. Сборната стойност на проектите през първите

три години от действието на ОПР достигат 54,20% равнище спрямо целта за 2020 г. Според този индикатор общинският план е изпълнен наполовина още преди средата на програмния период. В комбинация с практиката за финализиране на проекти, договорирани преди края на програмен период N+7, през първите три години на следващия период (общ срок N+10), ОПР Крушари е с висока степен на изпълнение. Резултатите от количествения анализ по стратегически цели и приоритети дават обяснение за бързия темп на изпълнение. Положителната обща оценка и равностметка е следствие на една закономерност – прогресът на ОПР се дължи на малък брой водещи приоритети, докато повечето приоритетни области остават с незначителен принос. По този начин се наблюдава съществен дисбаланс в изпълнението на двете стратегически цели и техните съставни приоритети.

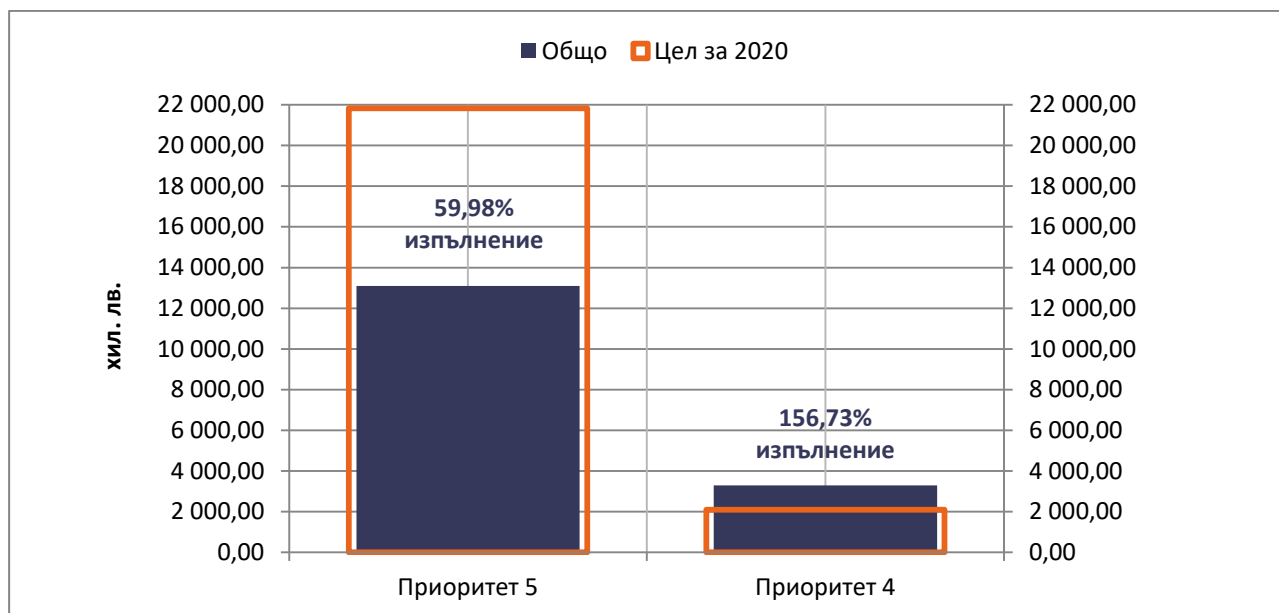
Стратегическа цел 1. „Привличане на интерес към Община Крушари и нейния потенциал“ е структурирана в два приоритета с обща финансова прогноза от 1 330 000 лв. Двата съставни приоритета, **Приоритет 1.** „Създаване на местни общества на знанието“ и **Приоритет 2.** „Насърчаване развитието на устойчив туризъм, базиран на природно и културно наследство“, съвместно следва да осигурят предпоставки и инструменти за привличане на инвестиции в развитието на общината. Акцентът е поставен върху преосмисляне и използване на туристическите ресурси в пограничната община. Заложеното в двата приоритета остава изпълнено в много малка степен, като първата стратегическа цел е постигната на 12,23%.

Този нисък резултат разкрива зависимостта на общото изпълнение от прогреса в рамките на **Стратегическа цел 2.** „Създаване на поминък за жителите на общината“. Нейното изпълнение до края на програмния период е оценено на 29 325 000 лв., които към момента са разходени или договорирани на 56,10%. Разнообразните приоритети от обхвата на целта са свързани с развитие на икономиката, подобряване на образованието и социалните услуги, доразвитие на транспортните връзки, обновяване на населените места и оптимизиране на административното управление. Широкият тематичен обхват на стратегическата цел обяснява големия брой отчетени проекти – 55 броя с финансов еквивалент от над 16 млн. лв. Въпреки това, успешното изпълнение на стратегическата цел не е равномерно разпределено, като е съсредоточено в **Приоритет 4.** „Социално приобщаване и намаляване на бедността (приобщаващ растеж)“ и **Приоритет 5.** „Подкрепа за устойчиво развитие (свързаност и зелена икономика)“. За сравнение, обхватният **Приоритет 3.** „Развитие на потенциала на местната икономика и аграрен бизнес (интелигентен растеж и икономическо развитие)“, призван да стимулира местното икономическо развитие, до момента не е подкрепен от проекти.

Приоритет 4. „Социално приобщаване и намаляване на бедността (приобщаващ растеж)“ отбелязва преизпълнение със 156,73% на своята крайна финансова цел от 2 100 000 лв. Това е следствие както на значителната активност в разработването на проекти за подобряване на услуги и инфраструктура в социалната сфера, така и на осигурения бюджет по проект „Преустройство на незавършен учебен корпус и салон за физкултура на училище „Христо Смирненски“ в с. Крушари“. Неговата стойност от 1 499 950 лв. формира 45,6% от отчетените средства по приоритета.

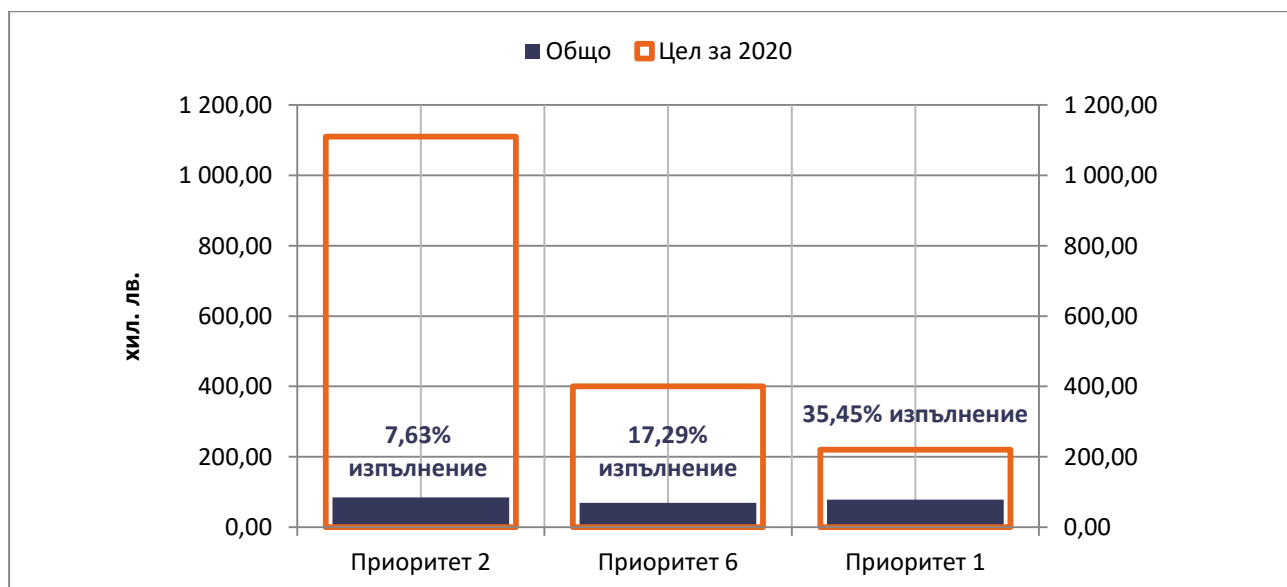

Фигура 2. Степен на изпълнение на приоритетите от ОПР Крушари – 1 част

Следващата най-висока степен на изпълнение се наблюдава при **Приоритет 5. „Подкрепа за устойчиво развитие (свързаност и зелена икономика)“**. Това е приоритетът с най-добри показатели по критериите „обща стойност на финансовото изпълнение“, „брой проекти“ и „средна стойност на проект“. Причината за по-ниския процент спрямо предходния приоритет е заложена в **Индикативната финансова таблица на ОПР**, където са предвидени най-много средства за обновяване на транспортната инфраструктура и жизнената среда в населените места – 21 825 000 лв. или 71,20% дял от общата финансова рамка до 2020 г. Осъществените обемни инвестиции за общински пътища, заедно с регулярните, но по-малки по обем инициативи за обновяване на публични сгради дефинират напредък, който е в пълно съответствие с прогнозните разчети от ОПР.

Фигура 3. Степен на изпълнение на приоритетите от ОПР Крушари – 2 част

Благодарение на последователните усилия и инвестиции за археологическо проучване на крепостта Залдапа, **Приоритет 1. „Създаване на местни общества на знанието“**

достига прогрес от 35,45% спрямо целта от 220 000 лв. Същевременно, формулировката на приоритета не дава ясен фокус на необходимите дейности за изпълнение, което е предпоставка за трудно дефиниране на допълнителни проекти.

Общинският план отрежда 400 000 лв. за **Приоритет 6. „Партньорство за добро управление“**, които към края на 2016 г. са изпълнени на 17,29% чрез единствения проект в това направление – „Ефективна и компетентна общинска администрация Крушари“ с финансиране по ОПАК 2007-2013.

Приоритет 2. „Насърчаване развитието на устойчив туризъм, базиран на природно и културно наследство“ е реализиран чрез два пилотни проекта в областта на туризма. В резултат е изградена инфраструктура за представяне на местните туристически ресурси с обща стойност от 84 660 лв., равняващи се на 7,63% от прогнозата за 2020 г. Ниският процент отразява липсващото на този етап съответствие между реалните перспективи за туризъм в общината към момента и амбициозния финансов план на ОПР в тази посока.

Негативната тенденция за ограничено изпълнение завършва с **Приоритет 3. „Развитие на потенциала на местната икономика и аграрен бизнес (интелигентен растеж и икономическо развитие)“**, за който не е отчетено фактическо изпълнение. В този случай са предвидени набор от инструменти за насърчаване и подкрепа на конкурентоспособност и предприемачество в местната икономика и най-вече в селското стопанство. Интересните идеи и планирани инициативи на този етап не са обезпечени с реални финансови или организационни ресурси в рамките на община Крушари, заради което остават и неосъществени.

3.2. ОТЧИТАНЕ АКТУАЛНИТЕ СТОЙНОСТИ НА ИНДИКАТОРИТЕ ОТ ОПР

Степента на постигане на целите и приоритетите на ОПР следва да се оценява на база дефинираната система от индикатори на плана. Този метод, заедно с предходната оценка на финансовото изпълнение, осигуряват прецизна обосновка до каква степен са изпълнени целите и приоритетите в общинското развитие. В тази връзка е необходимо да се изпълнят следните стъпки:

1. да се проследят актуалните стойности на всички индикатори за измерване на целите и приоритетите от ОПР;
2. да се сравнят реалните и целевите междинни стойности на индикаторите.

Системата от индикатори на ОПР Крушари не позволява оптимално изпълнение на двете стъпки заради следващите обстоятелства.

Индикаторите на ОПР Крушари са разделени в три групи:

1. общи количествени индикатори от рамката на Стратегията „Европа 2020“;
2. специфични количествени индикатори;
3. индикатори за измерване на напредъка на ОПР.

От трите групи единствено втората е с посочени базови и планирани целеви стойности. Същевременно тази група не е привързана към отделните цели и приоритети на ОПР и поради тази причина ще бъде използвана за най-обща оценка на ефективността в

изпълнението на плана (виж т. 4). Първата група остава неприложима заради липсата на подобна информация на ниво община. Третата група е дефинирана да отразява стратегията на ОПР, но не е подсигурана нито с базова стойност, нито с целева стойност към края на 2016 г. Въпреки че шестте приоритета са трансформирани в голям брой индикатори с различни характеристики, тяхното приложение за нуждите на настоящия анализ ще остане ограничено. Следващата таблица разглежда индикаторите с **достоверен източник на информация към момента на изготвяне на оценката**.

Таблица 4. Индикатори на ОПР Крушари

Индикатор	Базова стойност (година на отчитане)	Целева / Междинна стойност	Отчетена стойност (година на отчитане)	Степен на изпълнение/ Изменение
Общи количествени индикатори - принос към стратегия Европа 2020				
Заетост на населението на възраст 20-64 г.			Липсва информация	
Инвестиции в НИРД - % от БВП			Липсва информация	
Цели „20/20/20“ по отношение на климата/енергията:			Липсва информация	
Намаляване на дела на преждевременно напусналите училище до			Липсва информация	
Нарастване на дела на висшистите на 30-34 г.			Липсва информация	
Намаляване на хората под националните прагове на бедност с:			Липсва информация	
Специфични количествени индикатори				
Увеличаване на приходите от дейността на МСП в % /Базова година 2011г. – хил. лв./		10%	Липсва базова стойност	
Увеличаване на броя на реализираните нощувки. /Базова година 2011 г. с 0 броя/		350	0 (2016)	Неизпълнено
Брой туристически атракции създадени/ подобрени (бр.)		2	3 (2014-2016)	Преизпълнено
Създадени и популяризирани туристически дестинации на база културноисторическо наследство (бр.)		1	0 (2014-2016)	Неизпълнено
Инсталирани мощности от ВЕИ, мвт, 2012г.		130	0,305 (2016)	0,23%
Брой модернизирани и реконструирани сгради и обекти на културата (бр.)		2	4 (2014-2016)	Преизпълнено
Относителен дял на населението, обслужвано от СПСОВ в % /2011 г./		0,2	0 (2016)	Неизпълнено
Рехабилитирана/реконструирана пътна мрежа с регионално и местно значение в км		30	5,6 (2014-2016)	18,67%
Население с подобрен транспортен		30,00%	Липсва	

Индикатор	Базова стойност (година на отчитане)	Целева / Междинна стойност	Отчетена стойност (година на отчитане)	Степен на изпълнение/ Изменение
достъп (%)			информация	
Относителен дял на домакинствата с достъп до интернет, вкл. и широколентова връзка от общото за страната в % /2012г./	10,00%	60,00%	Липсва информация	
Разширена / реконструирана ВиК мрежа (км)		10	1,680 (2014-2016)	16,8%
Брой реализирани проекти за възстановяването на съществуващи, и направата на нови напоителни съоръжения и системи		2	0 (2014-2016)	Неизпълнено
Население, облагодетелствано от подобрена социална, образователна и здравна инфраструктура в малките градове, и в периферните селски райони в % от общото население		30,00%	30% (2016)	Изпълнено
Брой нови фирми, започнали своята дейност в малките градове в периферните селски райони		4	4 (2015)	Изпълнено
Разходи за опазване и възстановяване на околната среда /Базова година 2011 г- хил.лева/			Липсват базова, целева стойност и информация	
Брой новосъздадени ПЧП		1	0 (2014-2016)	Неизпълнено
Брой на сключените договори за участие в програми и проекти по Структурните фондове (бр.)		15	18 (2014-2016)	120,00%
Брой проекти за разширяване на сътрудничеството и насърчаване на икономическия, социалния и културния обмен между регионите на България и Европа		2	0 (2014-2016)	Неизпълнено
Приоритет 1: Създаване на местни общества на знанието				
Наличие на проучвания за състоянието на природните ресурси (брой)			Липсва информация	
Годишни отчети за опазване на водите и земята от замърсяване (брой)			6 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Сключени договори за партньорства (брой)			2 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Годишни отчети за изпълнение на Комуникационната стратегия (брой)			0 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност

Индикатор	Базова стойност (година на отчитане)	Целева / Междинна стойност	Отчетена стойност (година на отчитане)	Степен на изпълнение/ Изменение
Проведени научни експедиции, събирателска и проучвателна дейност, летни стажове и практики на територията на общината (брой)			1 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Размер на привлечения ресурс за развитие на туристическия потенциал в лв.			84 661 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Увеличение на научните работници, проучващи ресурсите на общината в %			4 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Часове в детските градини и училищата за изучаване на родния край съгласно приета Програма (брой)			Липсва информация	
Резултати от анкети за проверка на знанията за родния край (брой)			Липсва информация	
Проведени курсове за ограмотяване, за изучаване на занаяти, за работа в интернет среда (брой)			Липсва информация	
Участници в състезания за работа с ИТ (брой)			0 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Увеличение броя на домакинства, ползващи интернет, спрямо 2011 г. в %			Липсва информация	
Приоритет 2: Насърчаване развитието на устойчив туризъм, базиран на природно и културно наследство				
Картирани местни забележителности (брой)			Липсва информация	
Създадена и популяризирана туристическа дестинация на база културно-историческо наследство (бр.)			0 (2016)	Липсват базова и целева стойност
Открит и работещ туристически информационен център (брой)			2 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Реализирани нощувки на територията (бр.)			10 (2016)	Липсват базова и целева стойност
Проведени курсове по основи на туристическото обслужване (бр.)			0 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Създадени/ подобрени туристически атракции (бр.)			3 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Вложени средства в екотуристическа инфраструктура в лв.			0 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност

Индикатор	Базова стойност (година на отчитане)	Целева / Междинна стойност	Отчетена стойност (година на отчитане)	Степен на изпълнение/ Изменение
Инвестиции чрез ОП ТГС-РО-БГ в лв.			0 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Одобрени и реализирани. междубщински проекти (бр.)			0 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Международно участие в местните културни прояви в %			2 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Приоритет 3: Развитие на потенциала на местната икономика (и аграрен бизнес)				
Приходи от дейността в лв.	61 984 (2013)		56 983 (2013)	Липсва целева стойност
Произведена продукция в лв.	43 770 (2013)		41 706 (2015)	Липсва целева стойност
Инсталирани мощности от ВЕИ, мвт			0,305 (2016)	Липсват базова и целева стойност
Реализирани проекти за възстановяването на съществуващи и направата на нови напоителни съоръжения и системи (бр.)			0 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Нови фирми, започнали своята дейност в общината (бр.)			4 (2015)	Липсват базова и целева стойност
Приходи от общинския поземлен фонд в лв.			330 603 (2016)	Липсват базова и целева стойност
Обем продажби на местни тържища в лв.			Липсва информация	
Биологично земеделие в % от традиционното			Липсва информация	
Привлечен ресурс в икономиката чрез програми/проекти в лв.			12 500,837 (2016 - отчетени са привлечените ресурси от Фондовете на ЕС)	Липсват базова и целева стойност
Сдружения на производителите (бр.)			0 (2016)	Липсват базова и целева стойност
Инвестиции в научноизследователска и развойна дейност в % от БВП			Липсва информация	

Индикатор	Базова стойност (година на отчитане)	Целева / Междинна стойност	Отчетена стойност (година на отчитане)	Степен на изпълнение/ Изменение
Дълготрайни материални активи в лв.	31 167 000 (2013)		43 259 000 (2015)	Липсва целева стойност
Регистрирана земеделска техника в бр.			200 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Животни във фермите в бр.			Липсва информация	
Приоритет 4: Социално приобщаване и намаляване на бедността				
Модернизирани и реконструирани сгради и обекти на културата (бр.)			4 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Население, облагодетелствано от подобрена социална, образователна и здравна инфраструктура в % от общото население			40% (2016)	Липсват базова и целева стойност
Дял на преждевременно напусналите училище в % от всички ученици (I-VIII клас)			3,59 (2015/2016)	Липсват базова и целева стойност
Дял на заетите висшисти (30-34 г) в %			Липсва информация	
Заетост на населението на възраст 20-64 г. в %			Липсва информация	
Хора под прага на бедност в % от населението			Липсва информация	
Обучени в курсове за обучение, квалификация, преквалификация в бр.			28 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Услуги, предоставяни в схема на Публично-частно партньорство в бр.			0 (2016)	Липсват базова и целева стойност
Деца, включени в образователната система в бр.			388 (2016/2017)	Липсват базова и целева стойност
Внедрени мобилни услуги в бр.			Липсва информация	
Задоволеност от предоставяните социални услуги в %			Липсва информация	
Доходи на населението в лв.			Липсва информация	
Приоритет 5: Подкрепа за устойчиво развитие (свързаност и зелена икономика)				
Рехабилитирана/реконструирана пътна мрежа с регионално и местно значение в км			5,6 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност

Индикатор	Базова стойност (година на отчитане)	Целева / Междинна стойност	Отчетена стойност (година на отчитане)	Степен на изпълнение/ Изменение
Дял на населението, обслужвано от СПСОВ в %			0 (2016)	Липсват базова и целева стойност
Население с подобрен транспортен достъп в %			Липсва информация	
Домакинствата с достъп до интернет в бр.			Липсва информация	
Разширена / реконструирана ВиК мрежа (км)			1,680 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Разходи за опазване и възстановяване на околната среда в лв.			0 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Дял на ВЕИ в крайното енергийно потребление в %			Липсва информация	
Сгради с повишена енергийна ефективност в бр.			3 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Реализирани инфраструктурни проекти в лв.			15 069 740 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Реализирани проекти, насочени към развитие на спорт и младежки дейности в лв.			55 330 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Въведено разделно сметосъбиране в % от населението			Липсва информация	
Приоритет 6: Партньорство за добро управление				
Сключените договори за участие в програми и проекти по Структурните фондове (бр.), вкл. МИГ			18 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Проекти за разширяване на сътрудничеството и насърчаване на икономическия, социалния и културния обмен между регионите на България и Европа в бр.			0 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Новосъздадени публично-частни партньорства (бр.)			0 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност
Диверсифицирано предлагане на административни услуги в бр.			0 (2016)	Липсват базова и целева стойност
Финансови корекции в % от общия размер на проектите			0,48 (2014-2016)	Липсват базова и целева

Индикатор	Базова стойност (година на отчитане)	Целева / Междинна стойност	Отчетена стойност (година на отчитане)	Степен на изпълнение/ Изменение
				стойност
Успеваемост на проведените тръжни процедури в %			100 (2014-2016)	Липсват базова и целева стойност

Въпреки липсващите базови и целеви стойности, проследяването на индикаторите по отделните приоритети позволява да се формулират няколко закономерности:

1. **Приоритет 1. „Създаване на местни общества на знанието“** остава с ниски стойности на своите индикатори, което е в зависимост от ниската степен на финансово изпълнение (обем на привлечените средства за проекти). Индикатор „Размер на привлечения ресурс за развитие на туристическия потенциал в лв.“ е достигнат на 84 661 лв., което разкрива ограничените инвестиции за проучване и популяризиране на местните туристически потенциали – акцент на Приоритет 1;

2. **Приоритет 2. „Насърчаване развитието на устойчив туризъм, базиран на природно и културно наследство“** също акцентира върху туристическото развитие. Отчетените стойности на неговите индикатори остават ниски, включително нулеви, което потвърждава констатациите за недостатъчното реализирани проекти и инициативи свързани с туристическата сфера, включително в партньорство между община Крушари и други общини – стойностите за „Инвестиции чрез ОП ТГС-РО-БГ в лв.“ и „Одобрени и реализирани. междуобщински проекти (бр.)“ остават нулеви за отчетния период;

3. Досегашните анализи на Междинната оценка посочиха липсата на фактическо изпълнение по **Приоритет 3. „Развитие на потенциала на местната икономика (и аграрен бизнес)“**. За преценка на икономическия напредък в община Крушари са подбрани редица индикатори, сред които се открояват и показателите „Приходи от дейността в лв.“, „Произведена продукция в лв.“ и „Дълготрайни материални активи в лв.“. По първите два показателя се наблюдава влошаване на икономическата ситуация за периода 2013-2015 г., който е обезпечен с данни от ТСБ-Добрич. Приходите от дейността намаляват с 8%, докато спадът при произведената продукция достига 4,7%. Единствено при дълготрайните материални активи се наблюдава увеличение. Комбинирането на трите показателя с изводите за увеличение на ДМА при малък спад на произведената продукция и по-отчетливо намаление на приходите разкриват недостатъчната ефективност и конкурентоспособност на съществуващите предприятия в община Крушари. Същевременно само 4 нови фирми са започнали дейност в общината към края на 2015 г. Тези икономически характеристики отговарят на липсата на проекти и инвестиции в рамките на Приоритет 3. До този момент не са предприети конкретни действия по разнообразните мерки за насърчаване на местната икономика, включително подкрепа за нови МСП, по-ефективни маркетингови подходи и др.

4. **Приоритет 4 „Социално приобщаване и намаляване на бедността“** отбелязва най-забележително финансово изпълнение до момента. Отчетеният напредък в проектната активност и привлечените средства не може да бъде потвърден чрез индикаторите на приоритета, за които преобладаващо няма достоверен източник на информация. Отрицателен знак дава индикатор „Услуги, предоставяни в схема на Публично-частно партньорство в бр.“, който през изминалите три години остава 0 и потвърждава лимитираната практика за съвместна работа и партньорства в различни направления на общинското развитие;

5. Следващият приоритет с най-висока степен на финансово изпълнение спрямо 2020 г. е **Приоритет 5. „Подкрепа за устойчиво развитие (свързаност и зелена икономика)“**. И в този случай се наблюдава липсваща информация по много от индикаторите, но един от тях дава обяснение на доброто общо финансово изпълнение, както за този приоритет, така и за целия общински план. Актуалната стойност за „Реализирани инфраструктурни проекти в лв.“ достига 15 069 740 лв. (с натрупване през отчетния период). Освен, че сумата представя голямата активност на общинската администрация в работата по инфраструктурни проекти, тя формира над 90% дял от общия финансов отчет на ОПР;

6. Част от индикаторите към **Приоритет 6. „Партньорство за добро управление“** също изразяват изпълнението на партньорски проекти и остават с нулеви стойности, което потвърждава нуждите от търсенето на различни форми на сътрудничество в осигуряването на услуги за местното население.

4. ОЦЕНКА НА ЕФЕКТИВНОСТТА И ЕФИКАСНОСТТА НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ РЕСУРСИ

Настоящият раздел ще отговори на два въпроса:

1. доколко използваните ресурси са довели до очакваните резултати – **ефективност**;
2. доколко начинът за изпълнение на ОПР се основава на добро управление на ресурсите – **ефикасност**.

Възможностите за прецизна оценка на ефективността се ограничават от липсата на разработена Програма за реализация на ОПР. При тези условия не може да се направи сравнение каква част от планираните конкретни проекти са изпълнени към края на отчетния период в съответствие с график от Програма за реализация. Поради тези причини ефективността се разглежда от гледна точка на **общото изпълнение на стратегическите цели и приоритети**, анализирано и оценено в детайли чрез раздел „Оценка на степента на постигане на целите и приоритетите“. В този смисъл ефективността в изпълнението на ОПР се различава в зависимост от възможните нива за нейната преценка:

1. На ниво „общо изпълнение на ОПР“ може да се проследи висока ефективност – 54,20% степен на изпълнение спрямо финансовата цел за 2020 г.;
2. На ниво „стратегически цели“ се наблюдава висока ефективност в изпълнението на Стратегическа цел 2 (56,10%) и много ниска ефективност при Стратегическа цел 1 (12,23%);
3. На ниво „приоритети“ също могат да се определят три групи приоритетни области – с висока, средна и ограничена ефективност. Към първите принадлежат Приоритети 4 (156,73%) и 5 (59,98%). Приоритет 1 отбелязва 35,45%. Останалите към момента остават с по-малко от 20% равнище на изпълнение.

Ефективността е разгледана и във връзка с постигнатите **актуални стойности на специфичните количествени индикатори от ОПР** (виж т. 3.2). Някои индикатори, свързани с инфраструктурното развитие в общината, въпреки проектната активност в тази посока, остават неизпълнени – „Рехабилитирана/реконструирана пътна мрежа с регионално и местно значение в км“, изпълнен на 18,67%, „Разширена / реконструирана ВиК мрежа (км)“, изпълнен на 16,8%. Това може да бъде обяснено с устойчивата характеристика за множество проблеми и дефицити на средства по отношение на публичните инфраструктури в българските населени места. Отчетеното ограничено или липсващо изпълнение на индикатори „Увеличаване на броя на реализираните нощувки“ и „Създадени и популяризирани туристически дестинации на база културноисторическо наследство (бр.)“ потвърждават оценката за слаб прогрес по отношение на туризма, предмет на Приоритет 1 и Приоритет 2 от ОПР. Същевременно индикатор „Брой туристически атракции създадени/ подобрени (бр.)“ е постигнат благодарение на реализираните проекти за нови туристически информационни центрове и център за временни изложения, което е предпоставка за постепенно постигане на по-голяма ефективност по отношение на туристическите цели. Следващият положителен мотив в общинското развитие е „Брой на сключените договори за участие в програми и проекти по Структурните фондове (бр.)“, който с общо 18 проекта е преизпълнен на 120%. Високата активност в разработването на проекти от страна на общинската администрация дава перспективи за ефективно развитие в различните сфери до

края на програмния период. Този индикатор разкрива успешното използване и насочване на различни източници на финансиране от страна на администрацията – основен фактор за **ефикасност в изпълнението на ОПР, която ще бъде разгледана и във връзка с начина за използване на достъпните финансови ресурси.**

4.1. Анализ и оценка на изразходваните финансови ресурси

Разпределението на изразходваните ресурси по източници на финансиране показва ефикасното комбиниране на различни форми на финансиране от страна на община Крушари. През отчетния период са осигурени средства от следните източници:

1. собствени средства от общинския бюджет;
2. централен бюджет, вкл. целеви субсидии по капиталовите програми и национално съфинансиране на проекти по оперативните програми;
3. фондове на ЕС;
4. други външни източници на финансиране;
5. частно финансиране, вкл. собствено съфинансиране на проекти по оперативните програми.

Общото изпълнение на ОПР Крушари възлиза на 16 613 660 лв. Съотнесено към предварителните прогнози от **Индикативната финансова таблица на плана**, тази стойност обосновава високата ефикасност в работата на общинската администрация. Фондовете на ЕС формират най-голям дял от цялата стойност – 75,24%, което е доказателство за ролята на европейското финансиране в развитието на общината. Малкият териториален обхват и брой на населението в община Крушари ограничава потенциалите за използване на собствени средства на общината и субсидии от републиканския бюджет при подготовката и реализацията на годишните капиталови програми. Това е компенсирано от активността в съставянето на проекти най-вече по ПРСР и ОПРЧР през програмните периоди 2007-2013 и 2014-2020. Същевременно ефикасността в осигуряването на ресурси спада поради липсата на проекти от допълнителни източници на финансиране като Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство или Националния доверителен екофонд. В допълнение, предвидените приоритети и мерки на ОПР, въпреки заложените частни средства, не предполагат реални начини за включване на частни инициативи и инвестиции в изпълнението на плана. Това несъответствие ограничава възможностите за по-голяма ефективност. Благодарение на следващите две таблици могат да се формулират следните степени на ефективност по нива:

1. На ниво „общо изпълнение на ОПР“ може да се проследи висока ефикасност с привличането на над 16 млн. лв.;
2. На ниво „стратегически цели“ се наблюдава успешно привличане и комбиниране на средства в изпълнението на Стратегическа цел 2. Степента на изпълнение спрямо целта за усвоени средства от централния бюджет към 2020 г. е изпълнена на 113,60%. Аналогичната стойност за Фондовете на ЕС достига 65,33% за първите три години от програмния период.

По-ниски постижения се наблюдават при усвояването на собствени средства за капиталови разходи – 24,31%. До момента не са отчетени частни разходи от предвидените 5 500 000 лв.;

3. На ниво „приоритети“ също се запазват вече установените тенденции – Приоритети 4 и 5 се изпълняват при ефикасно използване на достъпните финансови източници. Приоритет 4 запазва лидерството си в изпълнението на поставените финансови цели като отчита значително преизпълнение на заложеното за Централния бюджет и над 100% изпълнение за Фондовете на ЕС. Отклонение от положителната тенденция има по отношение на средствата от общинския бюджет. При Приоритет 5, обратно, се наблюдава по-умерен, но по-балансиран напредък в изпълнението на разчетите по общинския бюджет, централния бюджет и фондовете на ЕС. Останалите приоритети закономерно при липсата на ефективни резултати нямат и ефикасно управление на финансовите ресурси.

4. Общинският бюджет остава изпълнен на 22,54%. Причина за ниският резултат е по-амбициозният разчет на ОПР за ползване на собствени средства, който надхвърля реалните потенциали;

5. Централният бюджет е подкрепил разнообразни капиталови разходи за над 3,7 млн. лв., с което вече е изпълнен на 115,09%;

6. Фондовете на ЕС се утвърждават като основен източник на финансиране в общината в съответствие с планираното в ОПР. За 2020 г. са заложили 19 930 000 лв., изпълнени към момента на 62,72%.

Таблица 5. Отчет на финансовото изпълнение по източници на финансиране

Приоритетна област	Общински бюджет	Общ дял	Централен бюджет	Общ дял	Фондове на ЕС	Общ дял	Други източници	Общ дял	Частни фирми	Общ дял	Общо
Стратегическа цел 1 /П1+П2/	30,00	0,18	48,00	0,29	84,66	0,51	0,00	0,00	0,00	0,00	162,66
Приоритет 1	30,00	0,18	48,00	0,29	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	78,00
Приоритет 2	0,00	0,00	0,00	0,00	84,66	0,51	0,00	0,00	0,00	0,00	84,66
Стратегическа цел 2 /П3+П4+П5+П6/	376,79	2,27	3 658,03	22,02	12 416,18	74,73	0,00	0,00	0,00	0,00	16 451,00
Приоритет 3	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Приоритет 4	4,30	0,03	1 750,02	10,53	1 537,08	9,25	0,00	0,00	0,00	0,00	3 291,40
Приоритет 5	372,49	2,24	1 897,64	11,42	10 820,32	65,13	0,00	0,00	0,00	0,00	13 090,45
Приоритет 6	0,00	0,00	10,37	0,06	58,77	0,35	0,00	0,00	0,00	0,00	69,14
За всички проекти	406,79	2,45	3 706,03	22,31	12 500,84	75,24	0,00	0,00	0,00	0,00	16 613,66

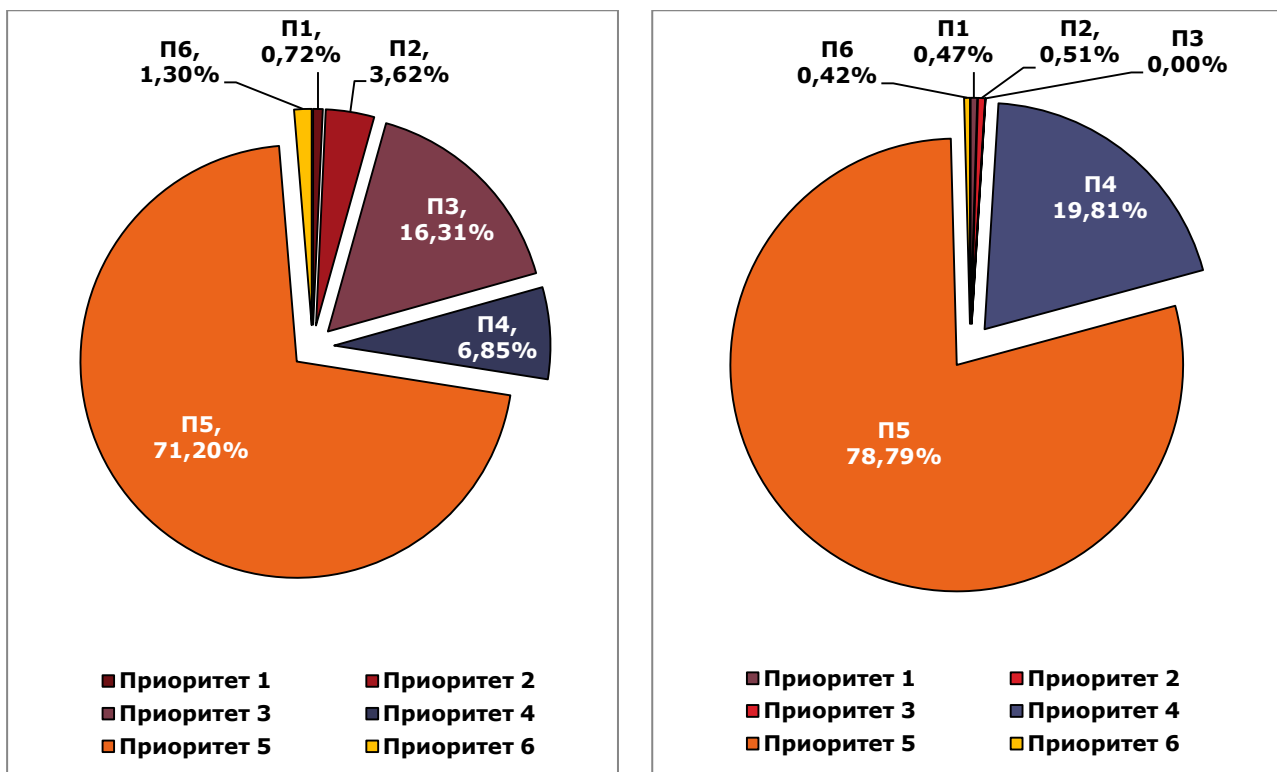
Таблица 6. Степен на изпълнение по приоритетни области и финансови източници

Приоритетна област	Общински бюджет	Цел за 2020	Степен на изпълнение спрямо 2020	Централен бюджет	Цел за 2020	Степен на изпълнение спрямо 2020	Фондове на ЕС и други външни източници	Цел за 2020	Степен на изпълнение спрямо 2020	Частни фирми	Цел за 2020	Степен на изпълнение спрямо 2020
Стратегическа цел 1 /П1+П2/	30,00	255,00	11,76	48,00	0,00	-	84,66	925,00	9,15	0,00	150,00	0,00
Приоритет 1	30,00	100,00	30,00	48,00	0,00	-	0,00	75,00	0,00	0,00	45,00	0,00
Приоритет 2	0,00	155,00	0,00	0,00	0,00	-	84,66	850,00	9,96	0,00	105,00	0,00
Стратегическа цел 2 /П3+П4+П5+П6/	376,79	1 550,00	24,31	3 658,03	3 220,00	113,60	12 416,18	19 005,00	65,33	0,00	5 550,00	0,00
Приоритет 3	0,00	500,00	0,00	0,00	0,00	-	0,00	300,00	0,00	0,00	4 200,00	0,00
Приоритет 4	4,30	300,00	1,43	1 750,02	170,00	1 029,42	1 537,08	1 320,00	116,45	0,00	310,00	0,00
Приоритет 5	372,49	510,00	73,04	1 897,64	3 050,00	62,22	10 820,32	17 225,00	62,82	0,00	1 040,00	0,00
Приоритет 6	0,00	240,00	0,00	10,37	0,00	-	58,77	160,00	36,73	0,00	0,00	-
За всички проекти	406,79	1 805,00	22,54	3 706,03	3 220,00	115,09	12 500,84	19 930,00	62,72	0,00	5 700,00	0,00

Анализът на изразходваните ресурси продължава с обобщение на тежестта на планираното и отчетеното изразходване на средства в изпълнение на приоритетите.

Фигура 4. Тежест на планираното (вляво) и отчетеното (вдясно) изпълнение на приоритетите на ОПР Крушари

ОПР залага най-голяма тежест за изпълнение на инфраструктурни проекти в рамките на **Приоритет 5. „Подкрепа за устойчиво развитие (свързаност и зелена икономика)“**, което е спазено при реалното изпълнение на плана. Обратно, **Приоритет 3. „Развитие на потенциала на местната икономика (и аграрен бизнес)“** с планирана тежест от 16,31% на практика не е изпълняван. **При приоритет 4. „Социално приобщаване и намаляване на бедността“** се наблюдава постигането на по-голяма тежест спрямо предварително планираното.

4.2. ОБОБЩЕНИЕ НА ОРГАНИЗАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ И НАБЛЮДЕНИЕ НА ОПР

Ефикасността в използваните ресурси е оценена и чрез преглед на организацията за изпълнение на плана.

Резултати от наблюдението и оценката на изпълнението на общинския план за развитие на община Крушари за периода 2014-2016 г.

Общинският план за развитие (ОПР) на община Крушари за периода 2014-2020 г. е разработен от общинската администрация, следвайки регламентираната в ЗРР структура през 2013 г. Нормативно, това е основният управленски документ за развитие на общината. Изпълнението на плана започва в началото на 2014 г., което съвпада с началото на настоящия планов период. Наблюдението и оценката на изпълнението му по закон се осъществява чрез Годишни доклади, Предварителна, Междинна и Последваща оценка. Планът е разработен без наличието на Последваща оценка на предходния ОПР Крушари 2007-2013. Освен това, не му е направена регламентираната в ЗРР Предварителна оценка. Управлението се осъществява чрез изпълнение на Програмата за реализация на плана. За съжаление, действащият ОПР 2014-2020 г. не съдържа такава Програма.

Фигура 5. Завършен цикъл на разработване и изпълнение на ОПР

В периода от 2014 до края на 2016 г. администрацията на община Крушари е разработила и прилага един обширен списък от стратегии, планове и програми, които по същество доразвиват и конкретизират идеите и целите на ОПР (2014-2020) и допринасят за неговата реализация. Важно е да се отбележи, че тези стратегически, планови и програмни документи са лесно достъпни в официалната страница на общината за ползване от всички заинтересовани страни. Те представляват и богат информационен източник за прецизна оценка на процеса по изпълнението на ОПР през първата половина на настоящия планов период. Тези документи са:

Стратегии:

- Общинска стратегия за подкрепа на личностно развитие на децата и учениците от община Крушари /2017-2019г/;

- Общинска стратегия за развитие на социалните услуги (2016 – 2020);
- Стратегия за управление на общинската собственост 2015-2019;

Планове:

- Годишен план на дейностите за подкрепа на личностно развитие на децата и учениците в община Крушари за 2017 г.;
- Годишен план за развитие на социалните услуги в Община Крушари за 2018 година;
- Годишен план за младежта за 2017;
- Годишен план за развитие на социалните услуги в община Крушари за 2017г.;
- План за действие на Община Крушари в изпълнение на областната стратегия за интеграция на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация 2016-2020 г.;
- План за действие в изпълнение на Областната стратегия за интеграция на български граждани от ромски произход за 2016г.;
- Общински годишен план за младежта за 2016г.;
- План за действие за устойчиво енергийно развитие на Община Крушари 2014 - 2020 г.;
- План за развитие на образователната система на територията на община Крушари;
- План за многофункционално стопанисване на горите в Община Крушари;

Програми:

- Програма за оптимизация на училищната мрежа в Община Крушари за учебната 2017/2018г.;
- Общинска програма за закрила на детето 2017г.;
- Годишна програма за управление и разпореждане с имоти – общинска собственост за 2017 година;
- Годишна програма за развитие на читалищната дейност в Община Крушари за 2017 година;
- Общинска програма за закрила на детето 2016г.;
- Общинска програма за опазване на околната среда в Община Крушари 2014-2017 г.
- Годишна програма за развитие на читалищната дейност в Община Крушари за 2016г.;
- Програма за управление на община Крушари мандат 2015-2019 година;
- Програма за управление на отпадъците на територията на Община Крушари 2014 - 2020г.;
- Общинска програма за опазване на околната среда 2014 - 2017г.;
- Програма за овладяване на популацията на безстопанствените кучета на територията на Община Крушари 2012-2016г.

Показателен е анализът на стратегическите, плановите и програмните документи по отношение на приоритетните области, формулирани за осъществяване на целите на ОПР. Подчертан превес имат документите в сферите на приоритетите 1, 4 и 5, свързани с образованието, младежите, социалната политика и приобщаването, устойчивото развитие и околната среда.

Приоритет 1. „Създаване на местни общества на знанието“ – Общинска стратегия за подкрепа на личностно развитие на децата и учениците от община Крушари /2017-2019г./; Годишен план на дейностите за подкрепа на личностно развитие на децата и учениците в община Крушари за 2017 г.; Годишен план за младежта за 2017; Общински годишен план за младежта за 2016г.; План за развитие на образователната система на територията на община Крушари; Програма за оптимизация на училищната мрежа в Община Крушари за учебната 2017/2018г; Общинска програма за закрила на детето 2017г.; Годишна програма за развитие на читалищната дейност в Община Крушари за 2017 година; Годишна програма за развитие на читалищната дейност в Община Крушари за 2016г.

Приоритет 2. „Насърчаване развитието на устойчив туризъм, базиран на природно и културно наследство“ – в тази приоритетна област няма специално разработени общински документи в подкрепа на ОПР.

Приоритет 3. „Развитие на потенциала на местната икономика“ – Стратегия за управление на общинската собственост 2015-2019; План за многофункционално стопанисване на горите в Община Крушари; Годишна програма за управление и разпореждане с имоти – общинска собственост за 2017 година.

Приоритет 4. „Социално приобщаване и намаляване на бедността“ – Общинска стратегия за развитие на социалните услуги (2016 – 2020); Годишен план за развитие на социалните услуги в Община Крушари за 2018 година; Годишен план за развитие на социалните услуги в община Крушари за 2017г.; План за действие на Община Крушари в изпълнение на областната стратегия за интеграция на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация 2016-2020 г.; План за действие в изпълнение на Областната стратегия за интеграция на български граждани от ромски произход за 2016г.

Приоритет 5. „Подкрепа за устойчиво развитие“ – План за действие за устойчиво енергийно развитие на Община Крушари 2014 - 2020 г.; Общинска програма за опазване на околната среда в Община Крушари 2014-2017 г.; Програма за управление на отпадъците на територията на Община Крушари 2014 - 2020г.; Програма за овладяване на популацията на безстопанствените кучета на територията на Община Крушари 2012г. - 2016г.

Приоритет 6. „Партньорства за добро управление“ – Програма за управление на община Крушари мандат 2015-2019 година.

От разнообразието на тези документи може да се направят изводи за акцентите в дейността на местната власт и да се проследят логиката и последователността в осъществяване на управленските решения на общинския съвет и общинската администрация. Документите са направени за да улесняват вземането на правилни решения и формулирането на ясни цели,

реални приоритети, ефективни мерки и конкретни проекти за развитие на местната общност. Посоченият списък допълва реалната картина за степента на изпълнение на ОПР.

Отчет на изготвените годишни доклади за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие на община Крушари 2014-2020 г.

В изпълнение на разпоредбите на Правилника за прилагане на закона за регионалното развитие (приет с ПМС № 216 от 02.09.2008 г. обн. ДВ. бр.80 от 12 Септември 2008 г.), кметът на община Крушари и администрацията са организирали наблюдението на изпълнението на ОПР и разработването на Годишни доклади съответно за 2014, 2015 и 2016 г. Една от целите на Годишните доклади за изпълнението на ОПР е да осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценка на плана.

2014 година: За 2014 г., първата година от изпълнението на ОПР Крушари (2014-2020), направения отчет не може да се охарактеризира като Годишен доклад по смисъла на разпоредбите на Чл. 91 от Правилника за прилагане на закона за регионалното развитие. Отчетът се ограничава до „Информация за изпълнявани през 2014 г. други значими проекти на територията на община Крушари, извън проектите, финансирани по действащите оперативни програми.” В табличен вид са анализирани 9 проекта по отношение на източника на финансиране, бенефициентите, резултатите от извършените по проекта дейности, статуса на проекта /приключен, или в процес на изпълнение/, размер на договорените средства, изплатени средства.

2015 година: През месец март 2016 г. общинският съвет на Крушари е приел „Годишен доклад за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие на община Крушари (2014-2020) за 2015г.”, представен от кмета с докладна записка в която се казва: „Важна особеност на Общинския план за развитие е необходимостта от неговото разбиране не като план на общинска администрация, а като възможност на всички заинтересовани и привлечени за изпълнението му страни – образователни институции, културни центрове, социален сектор, местен бизнес, представители на формални и неформални организации, да обединят усилията си за неговото изпълнение, което от своя страна води до повишаване на жизнения стандарт и привлекателността на района”. Този годишен доклад е окачествен като „най-силният” за община Крушари от 2007 г. насам по отношение привличане на средства за реализиране на общински инфраструктурни проекти и проекти в областта на услугите.

2016 година: Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на ОПР през 2016 г. е приет от общинския съвет на 16 март 2017 г. Общите условия за изпълнение на плана за развитие и в частност промените в социално-икономическите условия на общината се характеризират с висок процент на безработицата – средногодишно 34%, ограничено предлагане на работни места от страна на частния бизнес, липса на добре работещи малки предприятия. Общината е най-големият работодател, която търси възможности за разкриване на работни места по национални и европейски програми. Несъответствието между квалификацията на безработните и изискванията на работодателите задълбочава дисбаланса между търсенето и предлагането на работна ръка. Има и друга група дълготрайно безработни, които се дисквалифицират или емигрират. В доклада е отчетен

напредъкът по заложените в плана дейности в съответствие с принадлежността им към съответните стратегически цели, приоритети, специфични цели и мерки.

**Проверка на единството в структурата и съдържанието на годишните доклади.
Допълване на констатациите от годишните доклади на база други източници на информация**

Анализираните документи за 2014, 2015 и 2016 г. показват, че при тяхното разработване общинската администрация се е придържала частично към обема и съдържанието, описани в ППЗРР, а именно:

1. Общите условия за изпълнение на общинския план за развитие и в частност промените в социално-икономическите условия в общината

Общото впечатление, че в годишните доклади за наблюдение и оценка на ОПР в община Крушари е отделено незначително внимание на анализа и оценката на промените в социално-икономическите условия в общината. Като изключим статистическата информация включена по отношение на демографското развитие и констатациите за безработицата и недостига на квалифицирани кадри, по останалите въпроси няма сериозни формулировки за настъпилите промени и причините довели до това. В част от годишните доклади тази първа точка практически не съществува.

2. Постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите

Това е най-обемната и детайлно разработена част от годишните доклади на общината. Те следват съдържанието на ОПР по отношение на стратегическите цели, приоритетите, мерките и конкретните проекти и описват състоянието в реализацията на проектите. В случая с ОПР Крушари (2014-2020) съществен проблем за обективна оценка е липсата на Програма за реализация на плана до 2020 г. Този недостатък може да се преодолее, ако с актуализация на плана се разработи и Програма до края на плановия период.

3. Действията, предприети от компетентните органи с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на общинския план за развитие, в т. ч.:

3.1. мерките за наблюдение и създадените механизми за събиране, обработване и анализ на данни

С евентуална актуализация на плана следва да се заложи по-детайлна система за наблюдение и оценка на изпълнението на ОПР, с конкретен график и разпределени отговорности. Предмет на такава система са: изпълнението на целите и приоритетите на ОПР, съгласно определени физически и финансови индикатори; организацията и методите на изпълнение, прилагани от органите за управление; мерките за осигуряване на информация и публичност.

3.2. преглед на проблемите, възникнали в процеса на прилагане на общинския план за развитие през съответната година

Обобщените проблеми, възникнали в процеса на прилагане на ОПР през годините включват: забавяне съгласуването на одобрени проекти след предварителен контрол от страна на договарящия орган, в резултат на което стартирането на изпълнението на съответните

договори закъснява, както и забавяне при сключването на анекси след проведени процедури по ЗОП; проблеми свързани със собствеността /между общината и държавата/ върху отделни обекти предмет на инвестиция по проектите; недостиг на свободни финансови средства за междинни плащания и забавяне във възстановяването на средства от оперативните програми; липса на механизъм за набиране на актуална статистическа информация за всички области на социално-икономическия живот; липса на механизъм за набиране на информация за реализираните проекти на НПО и стопанските субекти; липса на стопански субекти, отворени към създаване на ПЧП при реализация на проекти; недостатъчен административен капацитет в публичния и частния сектор; приемане на нормативни актове, задължаващи общините да извършват дейности, без да е предвидено ресурсно обезпечение; забавяне стартирането на оперативните програми и ПРСР за периода 2014-2020 г. и др.

3.3. мерките за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на общинския план за развитие

Действията, предприемани от общината за прилагане на принципа за информация и партньорство са насочени към осигуряване на прозрачност и информираност на заинтересованите страни и участниците в процеса на формирането и прилагането на местните политики. Тук следва да се отбележи добре поддържаната интернет страница на общината, която предоставя възможност на всички заинтересовани страни да се запознаят със стратегиите, плановите и програмите на общината. За съжаление, нито един от Годишните доклади не е публикуван на страницата. Това е голям пропуск, защото точно тези документи, които са призвани да посочат резултатите от наблюдението и да оценят практическите достижения от изпълнението на определените приоритетни области на местното развитие, остават недостъпни за тези, които се интересуват от управлението и развитието на териториалната общност.

3.4. мерките за постигане на необходимото съответствие на общинския план за развитие със секторните политики, планове и програми на територията на общината

Както вече беше анализирано по-горе в текста, община Крушари има значителен набор от актуални стратегии, планове и програми, съпътстващи и допълващи ОПР. Мерките, които се предприемат за постигане съответствие на ОПР със секторните политики, планове и програми на общинско ниво са: провеждане на коригиращи действия, на базата на предложения от заинтересованите страни; разглеждане на предложения от заинтересованите страни в постоянните комисии на Общинските съвети и внасяне на предложения за решения; актуализиране на приетите наредби, стратегии, концепции, програми, планове и др. в съответствие с целите и мерките предвидени в ОПР.

Необходимо е да се актуализират стратегиите, програмите, плановите, наредбите и правилата, които са свързани с прилагането, изпълнението и отчитането на отделните секторни политики, които са в правомощията на органите на местно самоуправление. Необходимо е и по отношение на секторните политики да се прилага механизъм на мониторинг, контрол и отчитане на резултатите от изпълнението им, като тези резултати

намират отражение и при годишното отчитане на изпълнението на ОПР за останалия срок от действието му.

3.5. Мерките за прилагане принципа на партньорство

Работата в партньорство не означава само информиране или консултиране. Преди всичко това означава съвместно вземане на решения и съвместни действия за изпълнение на тези решения. Решения, които първоначално са съгласувани от мнозинството партньори имат висока обществена подкрепа в процеса на реализацията. За прилагане на принципа на партньорство е препоръчително засилване на гражданското участие в процеса по реализация на ОПР и останалите стратегически документи и включване на всички заинтересовани страни чрез организиране на обществени обсъждания и други подходящи форми на участие.

3.6. Резултатите от извършени оценки към края на съответната година

През отчетния период не са извършени оценки на изпълнението на общинския план.

3.7. Заключение и предложения за подобряване на резултатите от наблюдението

В досегашните годишни доклади не са развити заключения и предложения за следващите години.

През 2016 г. с изменение на ППЗРР, публикувани в ДВ, бр. 50 е въведена нова точка в съдържанието на годишните доклади – изпълнение на проекти, допринасящи за постигане на целите и приоритетите на областната стратегия за развитие. Наличните доклади не съдържат тази точка и тази бележка следва да се вземе предвид за следващите годишни доклади.

5. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПР

5.1. Изводи

По отношение на целите, приоритетите, проектите и инициативите

- Значителен брой отчетени проекти и инициативи на обща стойност от 16 613 660 лв., които мотивират положителна обща оценка за изпълнението на ОПР. В резултат на доброто планиране, организация и координация при управлението на проектите са постигнати добри резултати при изпълнение на ОПР Крушари 2014-2020;
- Съществен дял на проектите за подобряване на техническа, образователна, социална, здравна и културна инфраструктура;
- 41 от общо 59 проекта са на стойност под 100 000 лв., което разкрива преобладаващия дял на регулярните ремонтни дейности по инфраструктурни обекти и на „меките“ проекти в социалната сфера;
- Липса на „меки“ проекти и осигурени предпоставки в подкрепа на местното икономическо развитие съгласно приоритетите на ОПР;
- Липса на реализирани публично-частни партньорства и междуобщински сътрудничества в приоритетните области на общинското развитие;
- Ефикасно комбиниране на различни финансови източници, вкл. собствени средства от общинския бюджет, финансиране от централния бюджет и фондовете на ЕС. Ограничените потенциали за капиталови разходи от собствени средства и от централния бюджет са компенсирани с успешно реализирани проекти с европейско финансиране с превес на Програмата за развитие на селските райони и Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“;
- Липса на отчетени частни проекти и инвестиции с принос към ОПР. Причината за този недостатък е в несъответствието между заложените частни средства в Индикативната финансова таблица на ОПР и обхватът на мерките от плана, които не предполагат активното участие на бизнеса;
- Дисбаланс на изпълнените мерки (проекти) между отделните стратегически цели и приоритети, което се дължи на нереалистично планираните дейности в ОПР (голям брой мерки, необезпечени с реалистичен финансов или организационен ресурс) и **липсата на ясна Програма за реализация**;
- Практически по приоритетите свързани с икономиката и управлението (Приоритет 1. „Създаване на местни общества на знанието“; Приоритет 2. „Насърчаване развитието на устойчив туризъм, базиран на природно и културно наследство“; Приоритет 3. „Развитие на потенциала на местната икономика“ и Приоритет 6. „Партньорства за добро управление“) са изразходвани едва 1,5% от общите ресурси;
- Общо 98,60% от общото изпълнение принадлежат на Приоритет 4. „Социално приобщаване и намаляване на бедността (приобщаващ растеж)“ и „Приоритет 5.

„Подкрепа за устойчиво развитие (свързаност и зелена икономика)“. 20% са реализирани в социалната сфера и 80% са за инфраструктурата и реновирането на публични сгради;

- Стратегическа цел 2. „Създаване на поминък за жителите на общината“ е изпълнена на 56,10% спрямо финансовата си цел за 2020 г. благодарение на общо 55 проекта и осигурените над 16 млн. лв. за подобрения в социалните дейности и публичните инфраструктури на общината. Стратегическа цел 1. „Привличане на интерес към Община Крушари и нейния потенциал“ остава с незначителен напредък (12,23%) и принос (0,98%) към общото изпълнение на ОПР;
- Приоритет 1. „Създаване на местни общества на знанието“ остава с един единствен остойностен проект и степен на изпълнение от 35,45%. Причините са свързани с липсата на ясен фокус на приоритета и конкретно дефинирани проекти в неговия обхват. Наблюдава се и несъответствие между планираната тежест на проектите в областта на туризма и реалните ресурси и потенциали към момента. Тази бележка е актуална и за втория приоритет „Насърчаване развитието на устойчив туризъм, базиран на природно и културно наследство“, изпълнен чрез два проекта и достигната степен на изпълнение от 7,63%;
- Приоритет 3. „Развитие на потенциала на местната икономика“ остава без отчетено остойностено изпълнение заради твърде широките си дефиниции, липса на конкретно планирани проекти и ограничените ресурси за разработване и управление на публични проекти в подкрепа на местното предприемачество и конкурентоспособност;
- Приоритет 4. „Социално приобщаване и намаляване на бедността (приобщаващ растеж)“ и „Приоритет 5. „Подкрепа за устойчиво развитие (свързаност и зелена икономика)“ на практика осъществяват изпълнението на плана и реализират много високи степени на (пре)изпълнение – съответно 156,73% и 59,98%.
- За периода на изпълнение на ОПР Крушари (2014-2016) по Приоритет 6. „Партньорства за добро управление“ е реализиран само един проект, завършен през 2015 г. – „Ефективна и компетентна общинска администрация Крушари“ за 69,14 х.лв. по ОПАК 2007-2013. Няма данни за осъществени други инициативи;
- За всички приоритети се наблюдава неравномерност в разпределението на проекти и средства между отделните мерки – отново следствие на твърде обширните и неприоритизирани предвиждания на ОПР.

По отношение на индикаторите

- Значителният брой индикатори без достоверен източник на информация и определени базови/целеви стойности ограничава тяхната роля като инструмент за оценка;
- Наличните данни потвърждават част от констатациите за общия напредък и степен на финансово изпълнение по приоритети и по-конкретно за ограничени инвестиции в подкрепа на местния икономически „микроклимат“, туристическото развитие на общината, реализирането на партньорски инициативи;

- Ниските стойности на индикаторите, свързани с обновяване на техническите инфраструктури, са следствие на характерния национален дефицит на ресурси за модернизиране на технически инфраструктури, въпреки отчетливите усилия на общинска администрация Крушари в това направление.

По отношение на наблюдението и изпълнението на ОПР

- Ежегодно документиране и отчитане на изпълнението на ОПР чрез годишни доклади/списъци с изпълнени проекти;
- Липса на унифицирана и детайлна структура при изготвянето на годишните планове за ОПР. Наблюдават се липсващи компоненти от задължителната структура на доклада, дефинирана от Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие;
- Приложение на ограничен набор за планиране и регулярно отчитане изпълнението на ОПР, включително годишни планове за изпълнение на ОПР; единни стандарти за отчитане на проекти и индикатори с принос към ОПР от страна на отделните дирекции и ресори;
- Умело използване и съчетаване на различни източници на финансиране за изпълнението на ОПР и много висока активност в разработването на проекти с европейско финансиране от страна на общинската администрация.

5.2. ФОРМУЛИРАНЕ НА ПРЕПОРЪКИ

По отношение на съдържанието на ОПР

- Необходимо е да се разработи **Програма за реализация на ОПР**, която дефинира конкретни проекти с финансови и времеви параметри за тяхното изпълнение в съответствие със задължителната структура на ОПР от Закона за регионалното развитие. Всеки проект трябва да има ясен източник за финансиране, фиксирани срокове за изпълнение и дългосрочна програма за устойчивост на постигнатите резултати и възвръщаемост на употребените ресурси;
- Препоръката е да се оценят реалистично възможностите и капацитета на общината и да се предвидят конкретни проекти и инициативи, които могат да бъдат реализирани до края на периода (по-специално областите с ограничено изпълнение);
- Препоръката е да се „отсеят” и конкретизират специфичните цели и мерките в рамките на реалистичните възможности, съобразно с финансовия ресурс и наличния административен капацитет, включително чрез премахване на нереалистични предложения. Препоръчително е формулировките на стратегията на ОПР да се фокусират и придобият по-обозрим и реалистичен обхват за изпълнение, вкл. по отношение на целите, приоритетите и мерките;
- По отношение на Приоритет 3. „Развитие на потенциала на местната икономика” остава възможността през втората половина на плановия период, след съставяне на една реалистична **Програма за реализация на ОПР** да се предвидят ресурси и организация за изпълнение на необходимите проекти. Важно е да се предвиди и заложи коопериране и партньорство между публичните власти и икономическите субекти в селското стопанство,

индустрията и бизнеса. В приоритета е записана фразата „интелигентен растеж“, която следва да се осмисли и изпълни със съдържание или да отпадне;

- Препоръчително е ОПР да се допълни с конкретни мерки за осигуряване на заетост, което е традиционен местен приоритет, но в момента не е подчертан в рамките на ОПР и не позволява да се отчете изпълнението на проекти в това направление – проекти по регионални и национални програми за заетост през изминалите три години;
- Индикативната финансова таблица на плана не отразява реалните възможности за осигуряване на средства по отделните приоритети и от различните източници на финансиране. Препоръчително е да се преразпределят средства между отделните приоритети с цел баланс в техните степени на изпълнение;
- Системата за наблюдение и оценка на плана може да се детайлизира чрез залагане на обозрими срокове и отговорности във връзка с ежегодното планиране и отчитане на общинското развитие. В допълнение може да се разработят единни стандарти/таблицы и формуляри за отразяване на проекти и индикатори от ОПР. Необходимо е обезпечените с информация индикатори по цели и приоритети да се допълнят с целеви стойности.

Посочените препоръки могат да бъдат изпълнени чрез препоръчителна Актуализация на ОПР или чрез разработването на детайлни годишни планове за изпълнение на плана, които дефинират приоритетните проекти за предстоящата година и ефективни системи за наблюдение и изпълнение. Във втория случай ще се запази нисък процент на финансово изпълнение към 2020 г. за повечето приоритети.

По отношение на наблюдението и изпълнението на ОПР

Препоръките за разширяване на набора от инструменти са:

- Разработване на годишен план за изпълнение на ОПР на база приоритизирани проекти за изпълнение и дефинирани проекти с принос към ОПР от отделните дирекции и ресори;
- Въвеждане на единен и предварително определен стандарт за отразяване на проекти и индикатори от ОПР. Минимална предпоставка е утвърждаването на единна структура за отчитане на изпълнените проекти. Примерен модел е структурата на **Приложение №1. Списък с проектите в община Крушари**, заедно с прилежащ финансов отчет по отделни източници на финансиране;
- Разработване на годишен доклад за изпълнението на ОПР съгласно Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие. Добре структурираните и съставени Годишни доклади за напредъка в изпълнението на Програмата за реализация на ОПР са решителна стъпка към подобряване на организацията, координацията и партньорството между всички отговорни служби в общината и заинтересованите страни;
- Обсъждане на доклада в рамките на общинска администрация и с ключови външни партньори;

- Утвърждаване на разработените документи от заседания на специална работна група към общинска администрация, която може да се състои от ресорен зам.-кмет и директори на дирекции и звена от общинската администрация;
- Осигуряване на информация и публичност. Интернет портала на община Крушари представя всички политики, планове, програми и проекти в общината. Възможно подобрение е свързано с предоставянето на детайлни годишни планове за изпълнението на ОПР.

Фигура 6. Препоръки за изпълнение и наблюдение на ОПР

ПРИЛОЖЕНИЕ №1. СПИСЪК С ПРОЕКТИТЕ В ОБЩИНА КРУШАРИ

ЛЕГЕНДА

	Изпълнено в рамките на годината
+	Текущо изпълнение след края на 2016 г.

Приоритет/ Проект	Принос към Специфична цел и мярка	Бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Бенефициент / Партньор	Период		
					14	15	16
ПРИОРИТЕТ 1: СЪЗДАВАНЕ НА МЕСТНИ ОБЩЕСТВА НА ЗНАНИЕТО							
Археологическо проучване на крепост Залдапа, с. Абрит	СпЦ 1, М2	78,00	Общински бюджет Централен бюджет	Община Крушари/ Регионален исторически музей - Добрич			
Информационна кампания относно възможностите за реализиране на проекти на малки земеделски стопанства като част от стратегията за местно развитие на МИГ "Тервел-Крушари"	СпЦ 2, М1	-	-	Община Крушари			
ПРИОРИТЕТ 2: НАСЪРЧАВАНЕ РАЗВИТИЕТО НА УСТОЙЧИВ ТУРИЗЪМ, БАЗИРАН НА ПРИРОДНО И КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО							
„Изграждане на център за временни изложения с туристическа цел в община Крушари - доставяне на мобилно оборудване“	СпЦ 1, М1	36,85	ПРСР 2007-2013 МИГ Тервел- Крушари	Община Крушари			
„Изграждане на два туристически информационни центъра в селата Крушари и Коритен“	СпЦ 1, М2	47,81	ПРСР 2007-2013	Община Крушари			
ПРИОРИТЕТ 4: СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ И НАМАЛЯВАНЕ НА БЕДНОСТТА (ПРИОБЩАВАЩ РАСТЕЖ)							
„Преустройство на незавършен учебен корпус и салон за физкултура на училище “Христо Смирненски” в с.Крушари“	СпЦ 1, М2	1499,95	Централен бюджет	Община Крушари			

Приоритет/ Проект	Принос към Специфична цел и мярка	Бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Бенефициент / Партньор	Период		
					14	15	16
Пожароизвестителна инсталация на сградата на ЦДГ "Щастливо детство" с. Крушари	СпЦ 1, М2	4,30	Общински бюджет	Община Крушари			
„Комбинирана спортна площадка и парково осветление към ЦДГ, с. Крушари“, ул. „Христо Смирненски“ №15”	СпЦ 1, М2	55,33	Проект “Красива България”	Община Крушари			
Ремонт на ЦДГ Коритен	СпЦ 1, М2	4,35	Централен бюджет	Община Крушари			
Ремонт на ЦДГ Телериг	СпЦ 1, М2	9,32	Централен бюджет	Община Крушари			
Изграждане на център за социална рехабилитация и интеграция	СпЦ 2, М4	-	Централен бюджет	Агенция „Социално подпомагане“ / Община Крушари			
“Подобряване на културната инфраструктура чрез закупуване на отоплителна, озвучителна, осветителна и видеотехника и сценични завеси за нуждите на НЧ „Йордан Драгнев-1894“-с. Крушари, НЧ „Стефан Караджа-1936“-с. Телериг“, НЧ „Светлина 1945“-с. Полк. Дяково“	СпЦ 3, М1	18,14	ПРСР 2007-2013	Община Крушари			
„Подобряване на културната инфраструктура чрез закупуване на отоплителна техника и обзавеждане за нуждите на НЧ „Йордан Драгнев 1894“-с. Крушари, НЧ „Стефан Караджа 1936“-с. Телериг, НЧ „Кирил и Методий 1941“-с. Ефр. Бакалово“	СпЦ 3, М1	13,07	ПРСР 2007-2013 МИГ Тервел-Крушари	Община Крушари			
Ремонт на здравна служба в село Бакалово - 2014 г.	СпЦ 3, М2	10,50	Централен бюджет	Община Крушари			
Ремонт на здравна служба в село Бакалово - 2016 г.	СпЦ 3, М2	28,19	Централен бюджет	Община Крушари			
„Изграждане на едно защитено жилище в с. Крушари“	СпЦ 3, М4	335,09	ПРСР 2007-2013	Община Крушари			

Приоритет/ Проект	Принос към Специфична цел и мярка	Бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Бенефициент / Партньор	Период		
					14	15	16
„Ремонт на сграда и благоустрояване на дворно пространство в Дом за стари хора – с.Добрин“	СпЦ 3, М4	144,87	ПРСР 2007-2013	Община Крушари			
„Подобряване на материалната база на Домашен социален патронаж в с.Крушари“ – закупуване на автомобил за разнос на готова храна в населените места от община Крушари, в които се ползва услугата“	СпЦ 3, М4	21,60	ПРСР 2007-2013	Община Крушари			
„Комплекс за социални услуги за деца от 0 до 7 години и техните семейства“	СпЦ 3, М4	77,95	Централен бюджет	Община Крушари			
„Защитено жилище – Крушари“	СпЦ 3, М4	71,55	ОПРЧР 2007-2013	Община Крушари			
„Нови възможности за грижа“	СпЦ 3, М4	47,94	ОПРЧР 2014-2020	Агенция „Социално подпомагане“/ Община Крушари			
Подкрепено детско развитие - превенция на социалното изключване на деца до 7 години и техните родители	СпЦ 3, М4	215,68	ОПРЧР 2014-2020	Община Крушари			+
ПОДКРЕПА ЗА СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ	СпЦ 3, М4	155,96	ОПРЧР 2007-2013	Община Крушари			
РАЗЛИЧНИ ЗАЕДНО	СпЦ 3, М4	77,64	ОПРЧР 2007-2013	Община Крушари			
Подкрепа за достоен живот - подобряване качеството на живот на лица с увреждания и хора над 65 години с частична или пълна невъзможност за самообслужване чрез грижа в семейна среда	СпЦ 3, М4	500,00	ОПРЧР 2014-2020	Община Крушари			+
ПРИОРИТЕТ 5: ПОДКРЕПА ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ (СВЪРЗАНОСТ И ЗЕЛЕНА ИКОНОМИКА)							
„Рехабилитация на общински пътища в община Крушари, област Добрич : DOB 2176 (21061) с.Крушари – с.Северци и DOB 1108 (21327) с.Лозенец – разклон с.Северци“	СпЦ 1, М1	3163,21	ПРСР 2007-2013	Община Крушари			

Приоритет/ Проект	Принос към Специфична цел и мярка	Бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Бенефициент / Партньор	Период		
					14	15	16
„Рехабилитация на общински път DOB 3173 III-293 Коритен Абрит III-2932 от км. 18+500 до км 28+955“	СпЦ 1, М1	5883,80	ПРСР 2007-2013	Община Крушари			
„Ремонт на пътната настилка на улица „9-ти септември“, улица „Христо Смирненски“ и улица „Хан Телериг“ – с.Крушари, Община Крушари, Област Добрич“	СпЦ 1, М1	116,97	ПРСР 2007-2013 МИГ Тервел-Крушари	Община Крушари			
Ремонт на общински път 1108/Граница община Добричка-Крушари-Лозенец	СпЦ 1, М1	158,05	Централен бюджет	Община Крушари			
Ремонт на част от общински път DOB 1108/III-293 Паскалево-Свобода/Росеново-Божурово-граница общ./Добричка-Крушари/Лозенец-DOB 2176 от км.12 + 100 до км 13+ 400	СпЦ 1, М1	126,93	Централен бюджет	Община Крушари			
Ремонт на част от общински път DOB 3174/III-2932 Добрин-Благовец	СпЦ 1, М1	23,24	Централен бюджет	Община Крушари			
Ремонт на улици в село Крушари	СпЦ 1, М1	79,07	Общински бюджет	Община Крушари			
Основен ремонт на улиците „Герга Йонкова“ и „Вихрен“ в с.Крушари	СпЦ 1, М1	104,51	Общински бюджет	Община Крушари			
Закупуване на автобусни спирки в селата Телериг, Загорци и Габер	СпЦ 1, М1	17,87	Общински бюджет	Община Крушари			
Възстановяване на улица в с.Телериг, част от общ.път DOB 2171 / III-293 и отводнителна канавка	СпЦ 1, М1	184,24	Централен бюджет	Община Крушари			
Ремонт на общински път DOB 3179/III-293 Коритен граница Румъния - П. Кърджиево	СпЦ 1, М1	102,65	Централен бюджет	Община Крушари			
Ремонт на част от общински път DOB 3170/III-7103 Ефр. Бакалово - Телериг - Зимница	СпЦ 1, М1	29,51	Централен бюджет	Община Крушари			
Основен ремонт на улици - 2016 г.	СпЦ 1, М1	46,77	Общински бюджет	Община Крушари			
Закупуване на автобусни спирки в селата Добрин и К. Димитрово	СпЦ 1, М1	8,40	Общински бюджет	Община Крушари			

Приоритет/ Проект	Принос към Специфична цел и мярка	Бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Бенефициент / Партньор	Период		
					14	15	16
Проучване и проектиране: Услуги по Техническо проектиране; Авторски надзор; Инвеститорски надзор; Геодезически услуги на обществени обекти - 2014 г.	СпЦ 2, М2	81,57	Общински бюджет	Община Крушари			
Проучване и проектиране: Геодезически д-си общ. път Коритен-Абрит; Строителен надзор улица в с. Телериг; Инвест. проект Лapidариум в с. Крушари	СпЦ 2, М2	9,91	Общински бюджет	Община Крушари			
Проучване и проектиране на инфраструктурни обекти през 2016 г. - 1 етап	СпЦ 2, М2	27,36	Централен бюджет	Община Крушари			
Проучване и проектиране на инфраструктурни обекти през 2016 г. - 2 етап	СпЦ 2, М2	3,42	Общински бюджет	Община Крушари			
Ремонт на сграда-общинска собственост кв. 33, парцел VIII в с.Полковник Дяково - 2014 г.	СпЦ 2, М4	24,29	Централен бюджет	Община Крушари			
Ремонт на сграда-общинска собственост кв. 33, парцел VIII в с.Полковник Дяково - 2015 г.	СпЦ 2, М4	35,90	Централен бюджет	Община Крушари			
Ремонт битов комбинат с. Коритен	СпЦ 2, М4	44,91	Централен бюджет	Община Крушари			
Пожароизвестителна инсталация на администр. сграда и прилежащите към нея сгради	СпЦ 2, М4	7,57	Общински бюджет	Община Крушари			
Ремонт на кметство в село Лозенец	СпЦ 2, М4	8,01	Централен бюджет	Община Крушари			
Ремонт на кметство в село Северци	СпЦ 2, М4	29,21	Централен бюджет	Община Крушари			
Ремонт на читалище в село Александрия - 2014 г.	СпЦ 2, М5	9,01	Централен бюджет	Община Крушари			
Ремонт на читалище в село Александрия - 2016 г.	СпЦ 2, М5	24,47	Централен бюджет	Община Крушари			
Ремонт на читалище и кметство в село Абрит	СпЦ 2, М5	4,62	Централен бюджет	Община Крушари			
Ремонт на административна сграда в село Абрит (бивша ЦДГ)	СпЦ 2, М4	45,78	Централен бюджет	Община Крушари			

Приоритет/ Проект	Принос към Специфична цел и мярка	Бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Бенефициент / Партньор	Период		
					14	15	16
Ремонт на кметство в село Добрин	СпЦ 2, М4	35,63	Централен бюджет	Община Крушари			
Ремонт на кметство в село К. Димитрово	СпЦ 2, М4	12,94	Централен бюджет	Община Крушари			
Ремонт на кметство и детска градина в село Северняк	СпЦ 2, М4 СпЦ 2, М5	32,96	Централен бюджет	Община Крушари			
Рехабилитация на водопровод	СпЦ 2, М4	931,33	Централен бюджет	Община Крушари			
Подмяна на водопрееносната мрежа на улиците „Герга Йонкова“ и „Вихрен“ в с.Крушари и на улици в село Абрит	СпЦ 2, М4	20,00	Общински бюджет	Община Крушари			
„Ремонт и внедряване на мерки за енергийна ефективност в сградите на читалища в селата Крушари, Телериг и Ефрейтор Бакалово“	СпЦ 2, М5	1656,34	ПРСР 2007-2013	Община Крушари			
ПРИОРИТЕТ 6: ПАРТНЬОРСТВО ЗА ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ							
„ Ефективна и компетентна общинска администрация Крушари“	СпЦ 1, М2	69,14	ОПАК 2007-2013	Община Крушари			